

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૪૮/૨૦૦૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે માન્ય	હા	ના
	√	

=====

નિરંજનકુમાર છગનલાલ મહેતા ... અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય ... સામાવાળા(ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે એચ.બી. શેઠના (૨૪૩૬)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી રોહન એચ. રાવલ, એ.પી.પી.

=====

કોરમ: માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

તારીખ : ૧૯/૦૧/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

૧ . હાલના અપીલકર્તાએ એડિશનલ સેશન્સ જજ, વલસાડ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૨૫/૨૦૦૨ (જૂનો સેશન્સ કેસ નં. ૧૨૨/૧૯૯૭) માં તારીખ ૨૮.૦૮.૨૦૦૩ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ દોષસિદ્ધિ અને સજાના ચુકાદા અને હુકમને પડકારેલ છે, જેના દ્વારા અપીલકર્તા – આરોપીને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (ટૂંકમાં 'આઈ.પી.સી.') ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને બે વર્ષની સખત કેદ ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો તેમજ રૂ. ૧,૦૦૦/- નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો અને દંડની રકમ ભરવામાં કસૂર થયેથી વધુ ત્રણ મહિનાની સાદી કેદની શરત રાખવામાં આવી હતી. જ્યારે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ, રૂ. ૧,૦૦૦/- ના દંડ સાથે સાત વર્ષની સખત કેદ અને દંડની રકમ ભરવામાં કસૂર થયેથી વધુ ત્રણ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં આવી હતી.

૨. વિદ્વાન સેશન્સ જજ (ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ), વલસાડ દ્વારા તારીખ ૧૭.૦૧.૨૦૦૩ ના રોજ અપીલકર્તા વિરુદ્ધ આરોપ (આંક ૩) ઘડવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે આરોપી અને મૃતક-રીટા વચ્ચેના લગ્ન તારીખ ૧૨.૦૫.૧૯૯૪ ના રોજ સંપન્ન થયા હતા અને ત્યારબાદ બંને ડુંગરી

ગામે પતિ-પત્ની તરીકે સાથે રહેતા હતા, અને લગ્નજીવન દરમિયાન, અપીલકર્તા-આરોપીએ પોતાની પત્ની રીટાને એવી શારીરિક અને માનસિક ક્રૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી કે જે તેણીને આત્મહત્યા કરવા અથવા પોતાની જાતને ગંભીર ઈજા પહોંચાડવા માટે પ્રેરી શકે અને તે રીતે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો કર્યો હતો.

૨.૧ આરોપમાં વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા-આરોપીએ મૃતકને શારીરિક અને માનસિક ક્રૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી, અને તે રીતે તેણીને આત્મહત્યા કરવા માટે દુષ્પ્રેરણ કર્યું હતું. જેના પરિણામે, તારીખ ૧૮.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ આશરે ૧૪:૪૦ કલાકે, મૃતક એક વર્ષની સગીર બાળકી વિભૂતિ સાથે ડુંગરી-વલસાડ રેલ્વે ટ્રેક પર ગઈ હતી અને મુંબઈ તરફ જતી ટ્રેન સામે કૂદીને આત્મહત્યા કરી હતી. આમ, મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરીને અને દુષ્પ્રેરણ આપીને, અપીલકર્તા-આરોપીએ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કર્યો હતો.

૩. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એચ.બી. શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨), તેમની પુત્રી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩) અને તેમની પત્ની (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૪), તમામ મૃતકના માતા-પિતા અને બહેન તરીકે પોતાના કથનમાં સુસંગત રહ્યા હતા કે આરોપી ફક્ત દારૂના નશામાં જ મૃતક સાથે મારપીટ કરતો હતો, અન્યથા તે તેણીની સાથે ખૂબ સારી રીતે વર્તતો હતો અને તેના સાસુ-સસરા પણ તેણીને પોતાની પુત્રી હોય તે રીતે ખૂબ

સારી રીતે રાખતા હતા.

૩.૧ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉલટતપાસમાં ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું હતું કે આંક ૧૯ ની વિગતો સાચી છે, જે ફરિયાદી દ્વારા પી.એસ.આઈ. વલસાડ રૂરલ પોલીસ સ્ટેશનને લખાયેલો પત્ર હતો, જેમાં તેમણે લખ્યું હતું કે તેમના પરિવાર અને આરોપીના પરિવાર વચ્ચેના સંબંધો સારા હતા; આરોપી યુવાન હતો અને તે જેલમાં પ્રાયશ્ચિત કરી રહ્યો હતો અને તેથી જો આરોપીને જામીન આપવામાં આવે તો તેમને કોઈ વાંધો નહોતો. વિદ્વાન વકીલે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદીએ તારીખ ૨૭.૦૮.૧૯૯૬ ના રોજ આરોપીના પિતા પાસેથી મળેલ ચીજવસ્તુઓની યાદી, આંક ૨૦ નો સ્વીકાર કર્યો હતો.

૩.૨ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું હતું કે મૃતક અને તેણીની પુત્રીના પાર્થિવ દેહને ખુદ આરોપી દ્વારા અગ્નિદાહ આપવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તે પ્રસંગે તેમજ 'બારમા' અને 'તેરમા' (મરણોત્તર વિધિઓ) ના દિવસે પણ, ફરિયાદી અને તેમના પરિવારના સભ્યો આ વિધિમાં હાજરી આપવા માટે આરોપીના ઘરે ગયા હતા, અને તેઓ 'બેસણા' (શોકસભા) માં પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા જેના માટે આરોપી દ્વારા નિમંત્રણ પત્રિકાઓ છપાવવામાં આવી હતી. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મૃતકના માતા-પિતાના ઘરે રાખવામાં આવેલી ઉત્તરક્રિયામાં હાજરી આપવા માટે આરોપી અને તેના સંબંધીઓ ફરિયાદીના નિવાસસ્થાને ગયા હતા.

૩.૩ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે જો નશાની હાલતમાં આરોપી દ્વારા મૃતક સાથે મારપીટ કરવાનો માત્ર એક જ આક્ષેપ કરવામાં આવે, તો મેન્સ રિયાનું તત્વ ગેરહાજર હતું અને તેથી, આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૮૮એ અને ૩૦૬ હેઠળની દોષસિદ્ધિ ટકી શકે નહીં, કારણ કે બંને ગુનાઓમાં મેન્સ રિયાનું તત્વ સ્થાપિત થવું જરૂરી છે.

૩.૪ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે આરોપી વિરુદ્ધ ફૂરતાનો ગુનો સ્થાપિત કરવા માટે પડોશીઓ જેવા કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી અને મૃતક કે ફરિયાદી બંનેમાંથી કોઈના દ્વારા ફૂરતાની કોઈ ફરિયાદ પણ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી, તેમજ દારૂ પીવાની હકીકત સ્થાપિત કરવા માટે આરોપીનો આલ્કોહોલ ટેસ્ટ પણ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

૩.૫ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ખરાબ દેખાવ, ખરાબ રસોઈ, પૈસાની માંગણી અથવા સામાન્ય રીતે ફૂરતા સાથે સંકળાયેલા હોય તેવા અન્ય કોઈ પણ પ્રકારના આક્ષેપો નથી, અને વધુમાં એવો કોઈ આક્ષેપ નથી કે આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલ કથિત મારપીટના કારણે મૃતકને ક્યારેય તબીબી સારવાર લેવાની જરૂર પડી હોય.

૩.૬ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ જણાવ્યું હતું કે પોતાની સરતપાસમાં ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે બનાવના આશરે એક મહિના પહેલાં, મૃતક રીટા તેમના ઘરે આવી હતી અને ત્યાં રોકાઈ હતી, અને ત્યારબાદ ખુદ

આરોપી તેણીને પોતાના ઘરે પાછી લઈ જવા માટે આવ્યો હતો. પોતાની ઉલટતપાસમાં, ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેમણે રીટાને તારીખ ૧૨.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ તેણીના સાસરે મોકલી હતી અને બનાવના પંદર દિવસ પહેલાં મૃતક પોતાના માતા-પિતાના ઘરે આવી હતી. ફરિયાદીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે દરેક વખતે આરોપી રીટાને પોતાના ઘરે પાછી લાવવા માટે પોતાના સાસરે જતો હતો અને તેણી સ્વેચ્છાએ અને ખુશીથી તેની સાથે જતી હતી.

૩.૭ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠના દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદીએ નશાની હાલતમાં આરોપી દ્વારા મૃતક સાથે કરવામાં આવતા કથિત દુર્વ્યવહાર વિશે ક્યારેય અન્ય કોઈ વ્યક્તિને જાણ કરી ન હતી, અને મૃતકે પણ તેમને ક્યારેય એવું કહ્યું ન હતું કે તે કારણસર તેણી આરોપીથી છૂટાછેડા લેવા માંગતી હતી.

૩.૮ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ જણાવ્યું હતું કે આરોપી મૃતકની કાકીની બહેનનો પુત્ર છે અને તેથી, નિકટના કૌટુંબિક સંબંધોના માધ્યમથી લગ્ન સંપત્ર થયા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આવા સંજોગોમાં જો આરોપીને દારૂ પીવાની કોઈ ટેવ હોય, તો લગ્ન પહેલાં તે જાણીતી ન થઈ હોય અથવા જાહેર ન થઈ હોય તેવી શક્યતા ખૂબ જ ઓછી છે.

૩.૯ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે સ્વીકાર્યા વિના માત્ર માની લઈએ તો પણ કે આરોપીએ દારૂના નશામાં મૃતક સાથે ગેરવર્તણૂક

કરી હતી, તો તે બાબત પોતે જ મેન્સ રિયાની ગેરહાજરી દર્શાવે છે. શ્રી શેઠનાએ જણાવ્યું હતું કે તે દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે રેલ્વે ટ્રેક તરફ જતી વખતે મૃતક પોતાની સાથે છત્રી કેમ લઈ ગઈ હતી તે અંગેનો એક મહત્વપૂર્ણ સંજોગ અસ્પષ્ટ રહે છે. શ્રી શેઠનાએ જણાવ્યું હતું કે બનાવની તારીખે, આરોપી મૃતકની શોધમાં ફરિયાદીના ઘરે ગયો હતો, તેથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાના જણાવ્યા અનુસાર આ વર્તણૂક, મૃતક પ્રત્યે આરોપીની ચિંતા દર્શાવે છે.

૩.૧૦ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા મહત્વપૂર્ણ રેસ જેસ્ટે સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી, જેમાં ટ્રેનના ડ્રાઈવર, ગાર્ડ, શૈલેષ — આરોપીનો નોકર, મૃતકની કાકી (આરોપીની માસી) નો સમાવેશ થાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મૃતકની કાકી (આરોપીની માસી) એ સગાઈ નક્કી કરાવી હતી, તેમ છતાં આરોપીની દાડૂ પીવાની કથિત ટેવના સંબંધમાં તેમની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

૩.૧૧ કે. રામકૃષ્ણપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, ૨૦૦૭ (૫) કાન.એલ.જે. ૮૩ : ૨૦૦૬ (૦) આઈ.એલ.આર. (કાર) ૩૩૪૭ ના ચુકાદા પર આધાર રાખીને, વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે તે કેસમાં વિદ્વાન સેશન્સ જજે મુખ્યત્વે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ ૪, ૫ અને ૬ ની જુબાની પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં તેઓએ પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે તેઓએ આરોપીને નશાની હાલતમાં મૃતક સાથે ઘણી

વખત ઝઘડો કરતા જોયો હતો, પરંતુ તેમાંથી કોઈએ પણ આરોપી દ્વારા નશાની હાલતમાં મૃતક પત્ની સાથે કરવામાં આવતી સતામણી અથવા દુર્વ્યવહાર વિશે ઉચ્ચ અધિકારીઓને જાણ કરી ન હતી, અને ફરિયાદપક્ષે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષી મારફતે તેમની જુબાનીને સમર્થન આપ્યું ન હતું અને તેથી એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી વારંવાર નશાની હાલતમાં તેની પત્ની સાથે ઝઘડો કરતો હતો તે અંગેની તેમની જુબાની માની શકાય નહીં અને વધુમાં આરોપી આલ્કોહોલનું સેવન કરતો હતો તે સાબિત કરવા માટે પોલીસ દ્વારા આરોપીનો કોઈ ટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને તેથી, ફરિયાદપક્ષનો કેસ અમાન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો.

૩.૧૨ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ શ્રીમતી સરલા પ્રભાકર વાઘમરે વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય, ૧૯૯૦ ક્રિ.એલ.જે. ૪૦૭ ના ચુકાદા પર આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે દરેક સતામણી અથવા દરેક પ્રકારની ફૂરતા કલમ ૪૯૮એ ને આકર્ષિત કરતી નથી.

૩.૧૩ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો:

(૧) ક્રિશન કુમાર મલિક વિ. હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૧) ૭ એસ.સી.સી. ૧૩૦;

(૨) હંસાબેન ઉર્ફે હસીના યુસુફભાઈ અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૨૪ (૦) જી.યુ.જે.એચ.સી. ૩૮૨૨૦ : ૨૦૨૪

(૦) જે.એક્સ. (ગુજ.) ૯૦૮;

(૩) માજુરાણા (ભીલ) શંકરજી ચમનાજી વિ. ગુજરાત રાજ્ય,

૨૦૨૪ (૦) જી.યુ.જે.એચ.સી. ૨૬૯૦૫ : ૨૦૨૪ (૦)

જે.એક્સ. (ગુજ.) ૫૭૮;

(૪) ગિરધર શંકર તાવડે વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૨૦૦૨) ૫
એસ.સી.સી. ૧૭૭;

(૫) પૂનમભાઈ રામજીભાઈ પટણી વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૫ (૧)
જી.સી.ડી. ૮૧૭ (ગુજ.).

૧૪. રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી રોહન એચ. રાવલે રજૂઆત કરી હતી કે આ સાક્ષીઓને અવિશ્વસનીય ગણવાનો કેસ નથી, કારણ કે તમામે બનાવ અંગે સુસંગત પુરાવો આપ્યો છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી રાવલે જણાવ્યું હતું કે આરોપીએ મૃતકને માનસિક અને શારીરિક રીતે હેરાન કરી હતી અને, તેણી પતિની આવી ફૂરતા સહન ન કરી શકવાના કારણે, તેણીએ આત્મહત્યા કરી હતી.

૧૪.૧ વિદ્વાન જજના વાદ્યસ્ત ચુકાદાને સમર્થન આપતાં, વિદ્વાન એ.પી.પી.

શ્રી રાવલે રજૂઆત કરી હતી કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ અને કલમ ૩૦૬ નો આરોપ માનવામાં આવ્યો હતો અને પુરાવાનું વિશ્લેષણ સદર કલમો હેઠળની દોષસિદ્ધિ તરફ દોરી ગયું હતું, જે યોગ્ય અને ઉચિત છે અને તેથી, સજા યોગ્ય રીતે ફટકારવામાં આવી હતી; આમ, વિદ્વાન

ટ્રાયલ કોર્ટ જજના અવલોકનોને બહાલી આપવા અને દોષસિદ્ધિ તેમજ સજાને કાયમ રાખવા અરજ કરી હતી.

૧૪.૨ પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી રાવલે નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો:

(૧) વજ્રેશ વેંકટરાય અન્વેકર વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, ૨૦૧૩ (૩) એસ.સી.સી. ૪૬૨;

(૨) શકુંતલા દેવી વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, ૨૦૨૫ (૫) સુપ્રીમ ૨૦૨ : ૨૦૨૫ (૨) ક્લાઈમ્સ ૩૫૩;

(૩) છબી કરમાકાર વિ. પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, ૨૦૨૪ (૦) એ.આઈ.આર. (એસ.સી.) ૫૨૯૫ : ૨૦૨૫ (૧) એસ.સી.સી. ૩૯૮;

(૪) ગુમાનસિંહ ઉર્ફે લાલો ઉર્ફે રાજુ ભીખાભાઈ ચૌહાણ વિ.

ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૨૧ (૦) એ.આઈ.આર. (એસ.સી.)

૪૧૭૪ : ૨૦૨૧ (૧૦) સ્કેલ ૧૯૮;

૧૫ . ફરિયાદપક્ષે કુલ પાંચ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી અને સાત દસ્તાવેજી પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હતો. મૃતકના નિકટના સંબંધીઓ પૈકી જેમની તપાસ કરવામાં આવી હતી તેમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ તરીકે ફરિયાદી પિતા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૪ તરીકે માતા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ તરીકે નાની બહેન હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ ડૉક્ટર હતા અને

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી પ તપાસ અધિકારી હતા.

૧૬. આરોપી વિરુદ્ધનો આરોપ, વધુ સ્પષ્ટ રીતે કહીએ તો, એવો હતો કે તેણે દારૂ પીધા પછી મૃતકને માનસિક અને શારીરિક રીતે હેરાન કરી હતી. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળના પોતાના વધુ નિવેદનમાં આરોપીએ જણાવ્યું હતું કે તેની અને મૃતક રીટા વચ્ચે કોઈ ઝઘડો કે તકરાર ન હતી. દારૂ પીધા પછી તેણીને માનસિક અને શારીરિક રીતે હેરાન કરવાનો આક્ષેપ સત્યથી વેગળો છે. તેણે જણાવ્યું હતું કે તે દારૂ પીતો ન હતો. તેના ઘરે રીટાને કોઈ તકલીફ ન હતી. કમનસીબે, રીટા અને વિભૂતિ ટ્રેન અકસ્માતનો ભોગ બન્યા અને મૃત્યુ પામ્યા, અને તેની સામે ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. ફરિયાદી અને સાક્ષીઓએ તેની વિરુદ્ધ ખોટી જુબાની આપી હતી, તેણે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે લગ્ન દરમિયાન મળેલ રીટાની ભેટની તમામ વસ્તુઓ પરત કરી દેવામાં આવી હતી, અને તે નિર્દોષ હતો.

૧૬.૧ કેસ માત્ર પતિ વિરુદ્ધ જ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. સાસુ-સસરાને આરોપી બનાવવામાં આવ્યા ન હતા. તારીખ ૧૯.૦૭.૧૯૯૬ ની પી.એમ. નોટ (આંક ૧૦) માં નોંધાયા મુજબ મૃત્યુના કારણ અથવા સંભવિત કારણ અંગેનો અભિપ્રાય, ડાબા નીચેના અંગ પર કચડાઈ જવાની ઈજાઓના પરિણામે આઘાત અને રક્તસ્રાવને કારણે થયેલ મૃત્યુ હતો. તેમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે વિસેરા સાચવી રાખવામાં આવ્યો હતો. આંક ૧૨ પર નોંધાયેલ નવ મહિનાની બાળકીના મૃત્યુનું કારણ ખોપરીના ફ્રેક્ચરના પરિણામે આઘાત અને રક્તસ્રાવ હતું, જે તે જ દિવસે એટલે કે તારીખ ૧૯.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ જ આપવામાં

આવ્યો હતો.

૧૬.૨ શ્રી ગુણવંતરાય ચુનીલાલ શેઠ સર્જિકલ હોસ્પિટલથી સાત કિલોમીટરના અંતરે નોંધાયેલ બોબર, ડુંગરી રેલ્વે લાઇન ખાતેથી વેસ્ટર્ન રેલ્વેના પી.એસ.આઇ. દ્વારા શબોને ડૉક્ટર સમક્ષ લાવવામાં આવ્યા હતા. સદર હોસ્પિટલ જવાહરનેહરુ રોડ, વલસાડ ખાતે વલસાડ નગરપાલિકાના સંચાલન હેઠળ હતી. પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર, વલસાડ (બલસાડ) ને મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૬.૩ આંક ૮ અને ૯ આરોપીની પત્ની અને પુત્રી એવા મૃતક રીટાબેન અને મૃતક ધ્રુતિ (બાળકી) ના શબોના પોલીસ રિપોર્ટ છે. ટ્રાયલ દરમિયાન બંને દસ્તાવેજો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ – જોસ્નાબેન વ્યોમેશ દેસાઈની જુબાનીમાં પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યા હતા, જેઓ તબીબી અધિકારી હોવાથી, વર્ષ ૨૦૦૨ માં અવસાન પામેલા ડૉ. રામાવત વતી જુબાની આપી હતી.

૧૬.૪ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ એ જણાવ્યું હતું કે તેઓ ડૉ. રામાવતના હસ્તાક્ષર અને સહી ઓળખી શકે છે કારણ કે તેમણે તેમની સાથે તબીબી અધિકારી તરીકે કામ કર્યું હતું. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ એ જુબાની આપી હતી કે તારીખ ૧૯.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ ડૉ. રામાવત નગરપાલિકા વલસાડ હોસ્પિટલના ચીફ મેડિકલ ઓફિસર હતા અને તે દિવસે ઇન્કવેસ્ટ પંચનામા સાથેનું શબ વેસ્ટર્ન રેલ્વે વલસાડના પી.એસ.આઇ.

દ્વારા લાવવામાં આવ્યું હતું. મૂળ યાદી આંક ૭ પર પુરાવામાં મૂકવામાં આવી હતી. તેમણે શબો પર કરવામાં આવેલા પોસ્ટમોર્ટમનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને બંને મૃતકોને થયેલી ઈજાઓનું વર્ણન આપ્યું હતું. સદર સાક્ષીએ મૃત્યુના કારણનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

૧૬.૫ સરતપાસમાં, એક ડૉક્ટર તરીકે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ એ જણાવ્યું હતું કે જો કોઈ વ્યક્તિ પોતાના હાથમાં નાના બાળક સાથે આત્મહત્યા કરવાના ઈરાદાથી આવે અને ટ્રેન સામે પડી જાય અને ટ્રેન સાથે અથડાઈ જાય, તો મરણ જનારને જે ઈજાઓ થઈ હતી તેવી ઈજાઓ થવાની તમામ શક્યતાઓ હતી અને ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિનું કુદરતી ક્રમમાં મૃત્યુ શક્ય છે, જ્યારે ઊલટતપાસમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તેમને પોસ્ટમોર્ટમ અંગે કોઈ અંગત માહિતી નહોતી અને તેમણે સમર્થન આપ્યું હતું કે ચાલુ ટ્રેનમાં હોવા દરમિયાન જો કોઈ વ્યક્તિ અકસ્માતનો ભોગ બને, તો આવી ઈજાઓ થવાની શક્યતાઓ છે. ડૉક્ટર સાક્ષી મૃત્યુના કારણ અંગે ચોક્કસપણે અભિપ્રાય આપી શક્યા નહોતા કે મૃત્યુ આત્મહત્યાના કારણે થયું હતું તેવું પણ જણાવી શક્યા નહોતા.

૧૭ . વેસ્ટર્ન રેલવે દ્વારા મરણ અહેવાલ આંક ૮ અને ૯, જે પી.એમ. માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો, તેમાં પોલીસે નોંધ્યું હતું કે મૃત્યુ રેલવે અકસ્માતના કારણે થયું હતું. રેલવે પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા મૃત્યુના કારણને વધુ સ્પષ્ટ કરતાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે મરણ જનારને થયેલી ઈજાઓ અપ-ટ્રેન સાથે અથડાવા દરમિયાન થઈ હતી.

૧૮ . આરોપી તરફથી એવી દલીલ છે કે મરણ જનાર પોતાની સાથે છત્રી લઈને જતી હતી અને સંભવતઃ બાળક સાથે તેણે પોતાના પિયરે જવાનું નક્કી કર્યું હશે, અને તે સમય દરમિયાન, ચાલુ ટ્રેનમાંથી પડી જવાથી અકસ્માતનો ભોગ બની હશે. વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે મરણ જનારે ટ્રેન સામે કૂદકો માર્યો હતો તે હકીકત સાબિત કરવા માટે ટ્રેનના એન્જિન ડ્રાઈવરની તપાસ કરવામાં આવી નહોતી.

૧૮.૧ રેલવે પોલીસના જણાવ્યા અનુસાર તે અકસ્માતે થયેલ મૃત્યુ હતું. તપાસ અધિકારી – કિશોરસિંહ ગગુભા વાઘેલા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫) વલસાડ રૂરલ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે પી.એસ.આઈ. હતા. તેમને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ – હસમુખભાઈ લાલભાઈ પટેલની ફરિયાદના આધારે ૧૯.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ તપાસ સોંપવામાં આવી હતી. સદર ફરિયાદ ડિવિઝનલ પોલીસ ઓફિસર, વેસ્ટર્ન રેલવે દ્વારા મોકલવામાં આવી હતી, જેમની સમક્ષ ફરિયાદ આંક ૧૮ નોંધવામાં આવી હતી. તપાસ અધિકારી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ એ જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદ પહેલાં વલસાડ રેલવે પોલીસ સ્ટેશન ખાતે અકસ્માત મોત નં. ૧૬૪/૯૬ નોંધવામાં આવ્યું હતું. તેમણે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ નોંધાયેલ આંક ૨૮ પરનો અકસ્માત મોત અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો, જેમાં મરણ જનાર રીટાબેન અને ૯ મહિનાના બાળક તરીકે વૃત્તિ @ વિભૂતિના નામનો ઉલ્લેખ હતો. બનાવનો સમય ૧૮.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ ૧૪:૪૦ કલાક પહેલાંનો ડુંગરીથી સધર્ન અપ-લાઈન તરફ કિ.મી. નં.

૨૦૫/૨૧-૧૯ સાથે ડુંગરી-વલસાડ રેલવે લાઈન વચ્ચે દર્શાવવામાં આવ્યો હતો. આ બનાવ ૧૮.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ ૧૬:૪૫ કલાકે નોંધાયો હતો. ટ્રેન સાથે અથડાવાના અકસ્માતને લીધે થયેલી ગંભીર ઈજાને કારણે મૃત્યુ થયું હોવાની સારાંશ-નોંધ કરવામાં આવી હતી.

૧૮.૨ તપાસ અધિકારી તરીકે સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તપાસ સંભાળ્યા પછી, તેમણે અકસ્માત મોતના સંબંધમાં રેલવે પોલીસ પાસેથી શબોનું ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું અને ગુનાની જગ્યાનું પંચનામું મેળવ્યું હતું અને પોતાના તપાસ રેકર્ડમાં સામેલ કર્યું હતું. તેમણે સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા હતા, અને પુરાવા આરોપી પૂરતા મર્યાદિત હોવાથી, તેમણે તેની ધરપકડ કરી હતી. પી.એમ. નોંધ, પ્રમાણપત્ર અને એફ.એસ.એલ. નોંધ મેળવવામાં આવી હતી. વલસાડ મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટ સમક્ષ આરોપનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. ફોરવર્ડિંગ પત્ર તેમજ એફ.એસ.એલ. રિપોર્ટ, તપાસ અધિકારીએ પુરાવામાં આંક ૨૯ અને ૩૦ પર રજૂ કર્યા હતા. ઊલટતપાસમાં તપાસ અધિકારીએ જણાવ્યું હતું કે કઈ ટ્રેન હેઠળ બનાવ બન્યો હતો તે અંગે તેમણે કોઈ તપાસ કરી નહોતી. તેમણે કોઈપણ ટ્રેનના ડ્રાઈવર તેમજ ગાર્ડનું નિવેદન નોંધ્યું નહોતું. તપાસ અધિકારી તરીકે સાક્ષીએ એ બાબતનું પણ સમર્થન કર્યું હતું કે સાક્ષીઓના નિવેદન સિવાય તેમણે આરોપી દ્વારા દાડના સેવન અંગે ખાસ કોઈ તપાસ કરી નહોતી. તપાસ અધિકારીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે તેમના પોલીસ સ્ટેશનમાં આરોપી વિરુદ્ધ દાડ પીવાના કારણોસર કોઈ કેસ નોંધાયેલો નહોતો. જ્યાં કથિત બનાવ બન્યો હતો તે તિથલ રોડ સ્થિત ડ્રીમ લેન્ડ ટોકીઝ ખાતેના થીયેટરના કોઈ કર્મચારી કે

પ્રેક્ષકોનું નિવેદન પણ તેમણે નોંધ્યું નહોતું. તપાસ અધિકારીએ એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેમણે આરોપીના કોઈપણ પડોશીઓનું નિવેદન નોંધ્યું નથી.

૧૯. સમગ્ર ફરિયાદપક્ષનો કેસ આરોપી દ્વારા દારૂ પીધા પછી માર મારવાની ફરિયાદ પર ટકેલો છે. આરોપી વિરુદ્ધ આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૮૮એ અને ૩૦૬ હેઠળ કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને બંને કલમો હેઠળ દોષિત ગણ્યો હતો.

૨૦ . આરોપી દ્વારા દારૂના સેવનના કેસ અંગે કર્ણાટક હાઈકોર્ટ દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી હતી, જેમાં આરોપી સામે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૩૦૬ અને ૪૮૮એ હેઠળ આરોપ હતો. વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠના દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ કે. રામકૃષ્ણપ્પા (ઉપર મુજબ) ના સદર કેસમાં, ફરિયાદપક્ષના કેસની એવી હકીકતોને ધ્યાને લેતા કે આરોપી દારૂ પીતો હતો અને હંમેશાં પોતાની પત્ની અને પુત્રી સાથે ઝઘડો કરતો હતો. આવું કૃત્ય કલમ ૪૮૮એ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે આઈ.પી.સી. ની કાનૂની વ્યાખ્યા બનાવે છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર દારૂનું સેવન અને ત્યારબાદનો ઝઘડો કાનૂની ફૂરતા સ્થાપિત કરવાના ધોરણને પૂર્ણ કરતો નથી. સદર કેસની વિચારણા કરતી વખતે પેરા ૧૧ અને ૧૨ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

“૧૧. વિદ્વાન સેશન્સ જજે મુખ્યત્વે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ

૪, ૫ અને ૬ ની જુલાની પર આધાર રાખ્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ ૪, ૫ અને ૬ એ પોતાની જુલાનીમાં જણાવ્યું છે કે તેઓએ ઘણી વખત આરોપીને નશાની હાલતમાં મરણ જનાર સાથે ઝઘડો કરતો જોયો હતો. પરંતુ તેમાંથી કોઈએ પણ આરોપી દ્વારા નશાની હાલતમાં મરણ જનાર પત્ની સાથે કરવામાં આવતી સતામણી કે દુર્વ્યવહાર અંગે તેમના ઉચ્ચ અધિકારીઓને જાણ કરી નહોતી. વધુમાં, ફરિયાદપક્ષે કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ મારફતે તેમની જુલાનીનું સમર્થન કરાવ્યું નથી. તેથી, આરોપી નશાની હાલતમાં વારંવાર પોતાની પત્ની સાથે ઝઘડો કરતો હતો તે અંગેની તેમની જુલાની માની શકાય નહીં. ફરિયાદપક્ષે મુખ્યત્વે એવી દલીલ કરી છે કે આરોપી દારૂના નશામાં રોજ પોતાની પત્ની સાથે ઝઘડો કરતો હતો. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે બનાવના દિવસે પણ આરોપી દારૂ પીને ઘરે આવ્યો હતો અને પોતાની પત્ની સાથે ઝઘડો કર્યો હતો. તે દારૂના નશામાં હતો તે સાબિત કરવા માટે પોલીસ દ્વારા તેની કોઈ પણ પ્રકારની તપાસ કરાવવામાં આવી નહોતી. તેથી, આરોપી રોજ દારૂ પીતો હતો અને પોતાની પત્ની સાથે ઝઘડો કરતો હતો તેવું ફરિયાદપક્ષનું કથન માની શકાય નહીં.

૧૨ . આરોપી મરણ જનારને શારીરિક અને માનસિક રીતે ત્રાસ આપતો

હતો તે દર્શાવવા માટે ફરિયાદપક્ષે મરણ જનારના પડોશી ક્વાર્ટર્સની કોઈપણ સ્ત્રીઓની તપાસ કરી નથી. જો આરોપી દ્વારા અગાઉ કોઈ દુર્વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હોત, તો મરણ જનારે ખાસ કરીને તેમની પડોશની સ્ત્રીઓને તે વિશે જણાવ્યું હોત, અને જો તે સ્ત્રીઓને સાક્ષીના પાંજરામાં લાવવામાં આવી હોત તો સત્ય પ્રકાશમાં આવ્યું હોત. આ ખામીને ધ્યાને લેતાં પણ, એવું કહી શકાય નહીં કે આરોપી દારૂ પીને મરણ જનાર સાથે દુર્વ્યવહાર કરતો હતો કે તેને શારીરિક અથવા માનસિક રીતે ત્રાસ આપતો હતો અને મરણ જનારને આત્મહત્યા કરવા માટે દુષ્પ્રેરણા આપી હતી.”

૨૦.૧ કાર્ડાટક હાઇકોર્ટે સેશન્સ જજે તે સાક્ષીઓની જુબાની પર મૂકેલા વિશ્વાસની નોંધ લેતા, જેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓએ ઘણી વખત આરોપીને નશાની હાલતમાં મરણ જનાર સાથે ઝઘડો કરતો જોયો હતો, હાઇકોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે આરોપી દ્વારા નશાની હાલતમાં મરણ જનાર પત્ની સાથે કરવામાં આવતી સતામણી કે દુર્વ્યવહાર અંગે કોઈએ ઉચ્ચ અધિકારીઓને જાણ કરી નહોતી અને ફરિયાદપક્ષે સ્વતંત્ર સાક્ષી મારફતે તેમની જુબાનીનું સમર્થન કરાવ્યું નથી. વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે તે દારૂના નશામાં હતો તે સાબિત કરવા માટે આરોપીની કોઈ ટેસ્ટ કરવામાં આવી નહોતી. આરોપી મરણ જનારને શારીરિક અને માનસિક રીતે ત્રાસ આપતો હતો તે દર્શાવવા માટે પડોશી ક્વાર્ટર્સની કોઈપણ સ્ત્રીઓની તપાસ કરવામાં આવી નહોતી.

૨૧ . અહીં હાલના કેસમાં, તપાસ અધિકારીએ પિતાની ફરિયાદ પર તપાસ હાથ ધરી હતી. અગાઉ ટ્રેન સાથે અથડાવાને કારણે રેલવે મોતની ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી. એ હકીકત સ્પષ્ટ થતી નથી કે મરણ જનાર પોતાના સાસરેથી પિયર ડુંગરીથી પારડી ટ્રેન મારફતે મુસાફરી કરી રહી હતી કે કેમ. ટ્રેનના ડ્રાઈવર કે ગાર્ડની તપાસ કરવામાં આવી નહોતી. તપાસ અધિકારીએ જે ટ્રેન સાથે રેલવે અકસ્માત નોંધાયો હતો તે ટ્રેનનું નામ પૂછવાનું પણ યોગ્ય માન્યું નહોતું. તપાસ અધિકારી સમક્ષ સાક્ષી હંસાબેન, જે મરણ જનાર રીટાની માતા હતા, તેમના નિવેદનનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમને આરોપીનો ફોન આવ્યો હતો અને સાક્ષી હંસાબેનના પોલીસ નિવેદનમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે આરોપીએ તેમને જાણ કરી હતી કે તેમની પુત્રી રીટા બાળકી સાથે રેલવે નીચે કપાઈ જવાથી મરણ ગઈ છે.

૨૨ . વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠના દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ ગિરધર શંકર તાવડે (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના નિર્દોષ છૂટવાના હુકમના કારણોસર આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮એ હેઠળના આરોપની ટકી રહેવાપાત્રતા અંગે વિચારણા કરી રહી હતી.

૨૨.૧ માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે કાયદાના પુસ્તકમાં કલમ ૪૮૮એ દાખલ કરવાના ઉદ્દેશ્યની સમજૂતી આપી હતી. કલમ ૪૮૮એ હેઠળ સમાવિષ્ટ ‘ફૂરતા’ નો અર્થ સમજવા માટે વાંચવો જરૂરી એવો સંબંધિત પેરા નીચે મુજબ

પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૨. જોકે, હકીકતો તરફ આગળ વધતાં પહેલાં, આ તબક્કે એ નોંધવું જરૂરી છે કે ક્રિમિનલ લો (સેકન્ડ એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૮૩ (૧૯૮૩ નો અધિનિયમ ૪૬) ની જોગવાઈઓ અનુસાર એક અલગ પ્રકરણ તરીકે કલમ ૪૯૮-એ ને કાયદાના પુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી છે. સમાજના વર્તમાન પ્રવાહના કારણે ઉપરોક્ત સુધારો સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે અને સમાજની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે, ધારાસભાએ ઇન્ડિયન પીનલ કોડમાં કલમ ૪૯૮ એ નો સમાવેશ કરતું એક નવું પ્રકરણ એટલે કે પ્રકરણ ૨૦એ કાયદાના પુસ્તકમાં દાખલ કરવાનું યોગ્ય માન્યું હતું. સરળતા ખાતર, કલમ ૪૯૮-એ નીચે દર્શાવવામાં આવેલ છે:-

"૪૯૮-એ. સ્ત્રીના પતિ અથવા પતિના સગા દ્વારા તેને ફૂરતા આચરવી - જે કોઈ, સ્ત્રીનો પતિ અથવા પતિનો સગો હોઈ, તેવી સ્ત્રી પ્રત્યે ફૂરતા આચરે તો તેને ત્રણ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદની સજા થશે અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે.

સ્પષ્ટીકરણ - આ કલમના હેતુ માટે, ‘ફૂરતા’ એટલે-

(એ) કોઈપણ સ્વેચ્છાપૂર્વકનું એવું વર્તન કે જે એવા પ્રકારનું

હોય કે જેથી સ્ત્રી આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરાય અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે આરોગ્યને (ભલે માનસિક હોય કે શારીરિક) ગંભીર ઈજા અથવા જોખમ ઊભું થવાની સંભાવના હોય; અથવા

(બી) સ્ત્રીની સતામણી, જ્યાં આવી સતામણી તેને અથવા તેની સાથે સંબંધ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ મિલકત કે કિંમતી જામીનગીરી માટેની ગેરકાયદેસરની માંગણી પૂરી કરવા માટે દબાણ કરવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવી હોય અથવા તેણી અથવા તેની સાથે સંબંધ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ જવાના કારણે હોય.”

૩ . કાયદાકીય જોગવાઈનો મૂળ હેતુ 'ફૂરતા' અટકાવવાનો છે, જેને અગાઉ નોંધ્યા મુજબ તેની સાથે જોડાયેલ ચોક્કસ કાનૂની અર્થ આપીને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવેલ છે. ધારાસભા દ્વારા વ્યક્ત કરાયા મુજબ 'ફૂરતા' શબ્દને અર્થ આપવા માટે બે ચોક્કસ ઉદાહરણો ધ્યાને લેવામાં આવ્યા છે: જ્યારે સ્પષ્ટીકરણ (એ) માં ત્રણ ચોક્કસ પરિસ્થિતિઓનો સમાવેશ થાય છે એટલે કે, (૧) સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા પ્રેરી જવી અથવા (૨) ગંભીર ઈજા પહોંચાડવી અથવા (૩) માનસિક અને શારીરિક બંને, જીવન, અંગ અથવા સ્વાસ્થ્ય માટે જોખમ ઊભું કરવું, અને આમ શારીરિક ત્રાસ અથવા અત્યાચારનો સમાવેશ કરવો, સ્પષ્ટીકરણ (બી)

માં શારીરિક ઈજાની ગેરહાજરી છે પરંતુ ધારાસભાએ માત્ર દબાણપૂર્વકની સત્તામણીનો સમાવેશ કરવાનું યોગ્ય માન્યું કે જે દેખીતી રીતે ધારાસભાના વ્યક્ત કરાયેલ આશય મુજબ શારીરિક ઈજાની સમકક્ષ એટલી જ ઘૃણાસ્પદ છે: જ્યારે એક પ્રત્યક્ષ છે, ત્યારે બીજી પરોક્ષ છે પરંતુ કાયદાની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં એટલી જ ગંભીર છે કારણ કે તે પણ કલમ ૪૯૮-એ ના સંદર્ભમાં 'ફૂરતા' ના લક્ષણોને સમાવિષ્ટ કરે છે."

૨૩ . કલમ ૪૯૮-એ માં વપરાયેલા 'ફૂરતા' શબ્દપ્રયોગને ચોક્કસ કાનૂની અર્થ આપવામાં આવ્યો છે. 'ફૂરતા' શબ્દપ્રયોગને બે અલગ અલગ સ્વરૂપોમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યો છે; એક 'સ્વેચ્છાપૂર્વકનું વર્તન' બને છે અને બીજું 'સ્ત્રીની સત્તામણી' છે.

૨૩.૧ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ ના હેતુ માટે 'ફૂરતા' નો અર્થ સ્પષ્ટીકરણમાં આપવામાં આવ્યો છે. સ્પષ્ટીકરણ (એ) વ્યક્તિના એવા સ્વેચ્છાપૂર્વકના વર્તનનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે એવા પ્રકારનું અને એવી માત્રાનું હોવું જોઈએ કે જે દર્શાવે કે તેણે સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરી હતી, અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે આરોગ્યને ભલે તે માનસિક હોય કે શારીરિક, ગંભીર ઈજા અથવા જોખમ પહોંચાડ્યું હતું.

૨૩.૨ ભોગ બનનાર સ્ત્રીના શારીરિક કે માનસિક સ્વાસ્થ્યને અસર કરતું વ્યક્તિનું સ્વેચ્છાપૂર્વકનું એવું વર્તન કે જેના પરિણામે અંતે તેણે પોતાનું જીવન ટૂંકાવી લીધું હોય અથવા તેના જીવન, અંગ કે સ્વાસ્થ્યને ગંભીર

ઈજા કે જોખમ પહોંચ્યું હોય તે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સાબિત કરવું જરૂરી છે.

૨૩.૩ સ્વેચ્છાપૂર્વકના વર્તનનું સ્વરૂપ અને પ્રકાર કેવો હતો, જેણે ભોગ બનનાર સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા પ્રેરી હતી તે સાબિત થવું જરૂરી છે. દરેક સતામણી અથવા દરેક પ્રકારની ફૂરતા આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ ની જોગવાઈને આકર્ષિત કરતી નથી. આરોપીનું સ્વેચ્છાપૂર્વકના સ્વરૂપનું વર્તન ન્યાયિક ચકાસણીની અપેક્ષા રાખે છે.

૨૪ . પરિણીત સ્ત્રી દ્વારા આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણનું અનુમાન કરવા માટે ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટમાં કલમ ૧૧૩એ દાખલ કરવામાં આવી હતી. સદર એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩એ ના હેતુ માટે, ‘ફૂરતા’ નો તે જ અર્થ રહેશે જે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ માં છે. આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણનું અનુમાન ત્યારે લાગુ થાય છે જ્યારે એવું દર્શાવવામાં આવે કે મરણ જનારે તેના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં આત્મહત્યા કરી હતી.

૨૫ . સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ વિ. ઓરીલાલ જયસ્વાલ, [(૧૯૯૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩] ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૫. અમે એ બાબતથી અજાણ નથી કે ફોજદારી ટ્રાયલમાં પુરાવાનું ધોરણ દીવાની કાર્યવાહીમાં જરૂરી હોય તે કરતાં વધુ કડક હોય છે. ફોજદારી ટ્રાયલમાં કેસની હકીકતો અને સંજોગો

ભલે ગમે તેટલા ગૂંચવણભર્યા હોય, આરોપી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિત થવા જોઈએ અને પુરાવાની જરૂરિયાત અનુમાનો અને અટકળોના ક્ષેત્રમાં રહી શકે નહીં. આઈપીસી ની કલમ ૪૮૮-એ અને ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ દાખલ કર્યા પછી પણ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવાની જરૂરિયાત બદલાતી નથી. જોકે, કથિત ગુનાઓના સંદર્ભમાં આરોપીની સંડોવણી અંગે જ્યારે વાજબી શંકાઓ હોય ત્યારે આરોપીને દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તે બાબતે અદાલતના અંતઃકરણને સંતોષ થવો જોઈએ, તેમ છતાં ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ફોજદારી ટ્રાયલમાં પુરાવા માટેનું કોઈ સંપૂર્ણ માપદંડ નથી અને આરોપી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિત થયા છે કે કેમ તે પ્રશ્ન કેસની હકીકતો અને સંજોગો તેમજ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાની ગુણવત્તા અને રેકર્ડ પર મુકાયેલી સામગ્રી પર આધાર રાખવો જોઈએ. બેટર વિ. બેટર [(૧૯૫૦) ૨ ઓલ ઈ.આર. ૪૫૮, ૪૫૯ : ૬૬ ટી.એલ.આર. (ભાગ ૨) ૫૮૯] માં લોર્ડ કેનિંગે અવલોકન કર્યું છે કે શંકા કોઈ વાજબી માણસની હોવી જોઈએ અને અપનાવવામાં આવેલ ધોરણ ચોક્કસ વિષય-વસ્તુને ધ્યાને લઈ કોઈ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે વાજબી અને ન્યાયી માણસ

દ્વારા અપનાવવામાં આવેલ ધોરણ હોવું જોઈએ.”

૨૬ . આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે સાબિત કરવું પડશે કે પતિએ કલમ ૪૯૮એ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ મરણ જનાર સ્ત્રી પ્રત્યે ક્રૂરતા આચરી હતી. સંદર્ભિત ચુકાદામાં નોંધ્યા મુજબ, ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ હેઠળ નોંધાયેલા અનુમાનના સિદ્ધાંતને દાખલ કર્યા પછી પણ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવાની જરૂરિયાત બદલાતી નથી.

૨૬.૧ કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો કેસ સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે કેસ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવો પડશે. ઓરીલાલ જયસ્વાલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે આઈપીસી ની કલમ ૪૯૮એ અને ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ દાખલ કર્યા પછી પણ પુરાવાનું ધોરણ જે વાજબી શંકાથી પર હોવું જોઈએ તે બદલાતું નથી.

૨૭ . હાલનો કેસ બનાવ અંગે શંકા ઊભી કરે છે કે, શું તેને ટ્રેન સામે કૂદીને કરવામાં આવેલી 'આત્મહત્યા' ગણવી જોઈએ કે રેલ્વે ટ્રેન સાથે અથડાવાથી થયેલ 'અકસ્માત'. વધુમાં એ બાબત વિચારવાની રહે છે કે, શું દારૂ પીવાનું અને પત્ની સાથે મારપીટ કરવાનું કૃત્ય આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ ના સ્પષ્ટીકરણ (એ) ના સંદર્ભમાં 'ઈરાદાપૂર્વકનું વર્તન' ગણવું જોઈએ, કારણ કે 'સત્તામણી' એ કલમ ૪૯૮એ ના સ્પષ્ટીકરણ

(બી) ના સંદર્ભમાં સમજવાનું એક પાસું હશે, જેમાં તમામ અને દરેક પ્રકારની સતામણીનો સમાવેશ થતો નથી, પરંતુ માત્ર એવી સતામણીનો સમાવેશ થાય છે કે જે કોઈપણ મિલકત અથવા મૂલ્યવાન જામીનગીરી માટેની કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે સ્ત્રી અથવા તેના પરિવારના સભ્યો પર દબાણ કરવાના હેતુથી કરવામાં આવી હોય, અથવા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ રહેવાના કારણે સતામણી કરવામાં આવી હોય.

૨૭.૧ અહીં હાલના કેસમાં, મિલકત અથવા મૂલ્યવાન જામીનગીરીની કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણીનો કેસ નથી. માત્ર એક જ આક્ષેપ એવો છે કે આરોપી દારૂ પીધા પછી પોતાની પત્ની સાથે મારપીટ કરતો હતો, અન્યથા તે સારો હતો.

૨૮ . આંક ૧૫ બનાવના સ્થળનું પંચનામું છે, જે બિલીમોરા રેલ્વે પોલીસની સૂચનાથી કરવામાં આવ્યું હતું. બંને પંચો ડુંગરી પોલીસ સ્ટેશનથી દક્ષિણ તરફ કિલોમીટર નં. ૨૦૫/૧૯/૨૧ પર ઉપસ્થિત થયા હતા. પોલીસ દ્વારા પંચોને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એક સ્ત્રી અને નાની બાળકી રેલ્વે અકસ્માતનો ભોગ બન્યા હતા અને ટ્રેનથી કપાઈ જવાથી મૃત્યુ પામ્યા હતા. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ નોંધાયેલ વલસાડ પોલીસ સ્ટેશન એ. નં. ૧૬૪/૯૬ ના સંબંધમાં આવી સમજ આપવામાં આવી હતી. પંચોએ નોંધ્યું હતું કે રેલ્વે લાઈનની પૂર્વ બાજુએ, ટ્રેક પર, તાજું લોહી હતું, માંસ અને હાડકાંના ટુકડા પડેલા જોવા મળ્યા હતા. તે

સ્થળેથી એક મહિલાઓની છત્રી અને મહિલાઓનું પ્લાસ્ટિકનું 'ચપ્પલ' મળી આવ્યું હતું. સદર 'ચપ્પલ' અને છત્રી ત્યાં હાજર પતિ નિરંજનકુમાર (આરોપી) ને સોંપવામાં આવ્યા હતા. તે સિવાય પોલીસે અન્ય કોઈ વસ્તુઓ જપ્ત કરી ન હતી.

૨૮.૧ પંચનામામાં વધુમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે પૂર્વ અને પશ્ચિમ બાજુએ ખુદ્દા ખેતરો હતા અને રેલ્વે લાઇન ઉત્તરથી દક્ષિણ તરફ જતી હતી. સદર પંચનામું તારીખ ૧૮.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ ૧૮:૦૦ થી ૧૮:૩૦ કલાક વચ્ચે કરવામાં આવ્યું હતું. તે જ દિવસે ૧૭:૧૫ થી ૧૭:૫૫ કલાક વચ્ચે ઈન્કવેસ્ટ પંચનામું પણ કરવામાં આવ્યું હતું. બંને પંચનામામાં સામાન્ય પંચ જયેશ હસમુખભાઈ ટેઈલર હતા, જ્યારે ઈન્કવેસ્ટ પંચનામામાં બીજા પંચ નં. ૨ તરીકે તરુણાબેન સુબોધભાઈ પટેલને દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. બંને પંચો બિલીમોરા રેલ્વે સ્ટેશને આવ્યા હતા. તે દિવસે આશરે ૧૪:૫૫ કલાકે, બિલીમોરા સ્ટેશન મારફતે ડુંગરી સ્ટેશન માસ્ટરનો મેમો મળ્યો હતો, જે એવો વંચાતો હતો કે રેલ્વે ગેંગમેને જાણ કરી હતી કે, ડુંગરી – વલસાડ વચ્ચે કિલોમીટર નં. ૨૦૫/૧૯/૨૧ પર એક સ્ત્રી અને એક બાળક મૃત હાલતમાં પડેલા હતા; સદર મેમો યોગ્ય તપાસ માટેનો હતો. તેથી, તેઓ ડુંગરી ખાતે લાઇટ એન્જિનમાં બનાવના સ્થળે આવ્યા હતા અને ૧૭:૦૫ કલાકે તેઓએ એક સ્ત્રી અને નાની બાળકીના શબો જોયા હતા, આમ, ઈન્કવેસ્ટ પંચનામા માટે એક્ટિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ, વલસાડને યાદી મોકલવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી હતી.

મહિલા પંચ નં. ૨ ની હાજરીમાં, બનાવનું સ્થળ અપ-રેલ્વે લાઇન તરીકે નોંધીને આશરે ૨૦ વર્ષની વયની સ્ત્રીના શબ નં. ૧ ની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને સદર સ્ત્રી પૂર્વ બાજુએ ચત્તા મોઢે પડેલી હતી અને પગ ઉત્તર તરફ હતા, જ્યારે માથું દક્ષિણ તરફ હતું, આંખો બંધ હતી અને મોં અડધું ખુણું હતું; વાળ કાળા હતા. કપાળ પર 'બિંદી' હતી. બંને હાથ કમર તરફ સીધા હતા અને જમણા હાથની કોણી પર ચિરાયેલ ઇજાનું નિશાન હતું. કપાળ પર ઇજા હતી અને ત્યાંથી લોહી વહી રહ્યું હતું. બે પગ પૈકી, ડાબો પગ સાથળ પાસેથી કપાઈ ગયેલો જોવા મળ્યો હતો. જમણો પગ સીધો હતો અને હાથ તેમજ પગ પર ચિરાયેલ ઇજાઓ સાથે કાળા તેલ અને દાઝ્યા જેવા ડાઘા હતા. સાડી, બ્લાઉઝ અને ચણિયાનું વર્ણન નોંધવામાં આવ્યું હતું અને 'મંગળસૂત્ર' સહિતના ઘરેણાં નોંધવામાં આવ્યા હતા. પંચનામામાં સાડી, બ્લાઉઝ અને ચણિયાની સ્થિતિ નોંધવામાં આવી નથી. હાથ અને પગ પર ચિરાયેલ ઇજાઓ નોંધવામાં આવી હતી, જેના પર કાળા તેલથી બળેલા ડાઘા હતા, જેનો આધાર બચાવપક્ષના વકીલે એવી રજૂઆત કરવા માટે લીધો હતો કે ભોગ બનનાર ટ્રેનમાંથી અચાનક નીચે પડી ગઈ હોવાનું અને અકસ્માતમાં ઢસડાઈ ગઈ હોવાનું જણાય છે. એ સ્પષ્ટ થતું નથી કે, શું ભોગ બનનાર ટ્રેનના એન્જિન સામે કૂદી પડી હતી કે ઢસડાઈ ગઈ હતી. તપાસ અધિકારીએ એન્જિન ડ્રાઇવર અથવા તે ટ્રેનમાં મુસાફરી કરી રહેલ કોઈપણ વ્યક્તિ કે ટ્રેનના ગાર્ડનું નિવેદન પણ નોંધ્યું ન હતું.

૨૮.૨ સદર પંચનામા (આંક ૧૬) માં નવ મહિનાની બાળકીની સ્થિતિ પણ નોંધવામાં આવી છે, જે દક્ષિણ તરફ એક ફૂટના અંતરે પડેલી હતી, તે પણ ચત્તા મોઢે પડેલી હતી. માથાના પાછળના ભાગે અને ચહેરા પર ઈજા હતી. ઈજામાંથી લોહી વહેતું જોવા મળતું હતું, આંખો બંધ હતી, મોં અડધું ખુણું હતું, બાળકના હાથ અને પગ સીધા જોવા મળ્યા હતા. કપડાંની સ્થિતિ તેમજ કાનની બુટ્ટીઓ અને હાથમાં ચાંદીની ધાતુનું કડું (કડા) ની નોંધ કર્યા પછી, અને બાળકના શરીરનું નિરીક્ષણ કરતાં, તેઓ જોઈ શક્યા કે કાળા બગેલા તેલની ચિરાયેલ ઈજાનું નિશાન હતું. આરોપી ત્યાં હાજર હતો, જેણે તેઓને પત્ની અને બાળક તરીકે ઓળખી બતાવ્યા હતા. પંચનામામાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે સ્ત્રી અને બાળક અપ-ટ્રેન સાથે અથડાયા હતા અને ટ્રેન અકસ્માતના કારણે ઈજાઓ થઈ હતી, જેને મૃત્યુનું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. તેમ છતાં, ચોક્કસ કારણ જાણવા માટે, શબોને પી.એમ. માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા અને પોલીસ દ્વારા શબો પાસેથી વિશેષ કશું જમ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

૨૯ . ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ તરીકે પિતા હસમુખભાઈ લાલભાઈ પટેલની જુબાની નોંધવામાં આવી હતી, જેઓ સિવા-અતુલ લિ. કંપનીમાં છેલ્લા ૩૦ વર્ષથી ઓપરેટર તરીકે નોકરી કરતા હતા. તેમના સંતાનોમાં બે પુત્રીઓ અને બે પુત્રો હતા અને મૃતક સૌથી મોટી હતી. જુબાનીમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૧૨.૦૫.૧૯૯૪ ના રોજ, તેમની પુત્રીના લગ્ન ડુંગરીના રહેવાસી છગનભાઈના પુત્ર નિરંજન સાથે થયા હતા. તેથી

પુરાવો એવો હતો કે સાસરિયું ડુંગરી ખાતે હતું.

૨૯.૧ ફરિયાદ તારીખ ૧૯.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ આપવામાં આવી હતી અને ગુનાના સ્થળનું પંચનામું તારીખ ૧૮.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદી પિતા કિલ્લાપારડીના રહેવાસી હતા. પોતાની ફરિયાદમાં તેમણે મૃતક રીટાની ઉંમર ૨૦ વર્ષ નોંધી હતી. તેમણે વર્ણન કર્યું હતું કે બનાવના બે વર્ષ પહેલાં તારીખ ૧૨.૦૫.૧૯૯૪ ના રોજ રીટાના લગ્ન સંપન્ન થયા હતા અને લગ્નજીવન દરમિયાન તેણીએ વિભૂતિ નામની પુત્રીને જન્મ આપ્યો હતો, જે એક વર્ષની હતી. ફરિયાદ મુજબ, લગ્નના આશરે એક મહિના સુધી પુત્રીને પતિ નિરંજન દ્વારા સારી રીતે રાખવામાં આવી હતી, પરંતુ ત્યાર પછી તે દારૂ પીને ઘરે આવતો હતો અને તેની પુત્રી સાથે મારપીટ કરીને તેણીને હેરાન કરતો હતો. જ્યારે પણ તેઓ તેણીની મુલાકાતે જતા ત્યારે પુત્રી તેમને આરોપીના આ વર્તન વિશે જણાવતી હતી. સાક્ષીએ ફરિયાદમાં વર્ણવ્યું હતું કે તેઓ તેણીને ધરપત આપતા હતા અને દુઃખ સહન કરીને સાસરીમાં શાંતિથી રહેવા માટે તેણીને સમજાવતા હતા. ફરિયાદમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે પતિ દારૂ પીધા પછી અસહ્ય મારપીટ કરતો હતો. તેણીએ સદર ફૂરતા વિશે જાણ કરી હતી, પરંતુ જ્યારે તેણી આશરે એક અઠવાડિયા સુધી તેમની સાથે રહી ત્યારે તેઓએ તેણીને સમજાવી હતી અને ત્યારબાદ શુક્રવાર તારીખ ૧૨.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ તેણીને પાછી મોકલી દીધી હતી.

૨૯.૨ ફરિયાદની આ હકીકત દર્શાવે છે કે પુત્રી પિયરે પાછી આવી હતી અને

દાડુડિયા હોવાનો કથિત આક્ષેપ ધરાવતા પોતાના પતિ દ્વારા કરવામાં આવતી મારપીટના કારણે પોતે જે અસહ્ય પીડા ભોગવી રહી હતી તેની ફરિયાદ કર્યા પછી આશરે એક અઠવાડિયા સુધી ત્યાં રહી હતી. માતા-પિતાએ પતિનો સામનો કરવાને બદલે પુત્રીને એ જ ફૂરતાનો સામનો કરવા માટે પાછી મોકલી દીધી હતી. ફરિયાદ પરથી જણાય છે કે જમાઈ દાડુનો બંધાણી હોવાની અને પુત્રીને મારતો હોવાની હકીકતથી પિતા વાકેફ હતા. આવી મારપીટ પુત્રી માટે અસહ્ય હતી. તેમ છતાં, પિતાએ પુત્રીની પડખે ઊભા રહેવું અને પિયરમાં જ રહેવાની તથા આવી કોઈ પણ ફૂરતા સહન ન કરવાની હિંમત આપવી યોગ્ય ન ગણ્યું. માતા-પિતાનું આ પ્રકારનું વર્તન વખોડવા યોગ્ય છે કે જ્યારે પુત્રી ફૂરતાની ફરિયાદ લઈને ઘરે પાછી આવે છે, જે સહન થઈ શકે તેમ ન હતી અને જે તેની સહનશીલતાની સીમા વટાવી જતી હોય, ત્યારે જો પિતા પોતે પુત્રીનું રક્ષણ ન કરી શકતા હોય, તો પુત્રીને સાસરે પાછી મોકલવાને બદલે, કાનૂની સહાય મેળવવી અને જરૂરી મનાઈ હુકમ માટે અદાલતનો આશરો લેવો એ યોગ્ય પગલું ભરવું જોઈતું હતું. જ્યારે પુત્રી રક્ષણની આશા સાથે માતા-પિતા પાસે અને વધુ સ્પષ્ટ રીતે પિતા પાસે પાછી આવે છે, ત્યારે તેણીના લગ્નજીવનના આવા તબક્કે પિતા દ્વારા પુત્રીનું રક્ષણ ન કરવાનું કૃત્ય પણ આત્મહત્યા કરવા માટેનું એક કારણ બની શકે છે, જ્યાં પુત્રી પાસે પોતાના જીવનનો અંત લાવવા સિવાય અન્ય કોઈ ઉપાય રહેતો નથી.

૨૯.૩ જ્યારે પિતા જાણતા હતા કે જમાઈ તેની દારૂ પીવાની ટેવના કારણે સુધરી શકે તેમ નહોતો અને જ્યારે જમાઈના વર્તનમાં કોઈ ફેરફારની આશા નહોતી, ત્યારે પિતાએ પુત્રીને મદદ કરવા અને તેની પડખે ઊભા રહેવાને બદલે તેણીને એવી જગ્યાએ પાછી મોકલી દીધી હતી, જ્યાં તેણીને કોઈ બચાવ મળ્યો નહીં. પિતાએ ફરિયાદમાં એમ પણ નોંધ્યું છે કે ૨૦ થી ૨૨ દિવસ પહેલાં, તેમણે પોતાની મૃતક પુત્રીની તબિયત વિશે પૂછપરછ કરવા તેમજ સાસરીમાં કોઈ સતામણી થાય છે કે નહીં તે જાણવા માટે પોતાની નાની પુત્રી છાયાને મોકલી હતી. મૃતકના ઘરે રહેલી નાની પુત્રી છાયાના જણાવ્યા મુજબ, જ્યારે તેણીએ બનેલી નિરંજનને રીટાને ઘેર મોકલવા જણાવ્યું ત્યારે આરોપી જમાઈએ તેણીને ઘેર મોકલી ન હતી અને દારૂ પીધા પછી ઝઘડો કરીને રીટાને મારી હતી. સદર હકીકત નાની પુત્રી છાયા દ્વારા માતા-પિતાને જણાવવામાં આવી હતી અને ફરિયાદીએ જણાવ્યું છે કે દરરોજ રાત્રે પતિ દારૂ પીધા પછી રીટાને હેરાન કરતો અને મારતો હતો. તેમણે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે રીટાએ તેમના ઘરે આવવાનું કહ્યું ત્યારે જમાઈ નિરંજન તેણીને મૂકવા આવ્યો ન હતો, પરંતુ ઘેર પહોંચવા માટે તેણીને વાહનમાં બેસાડી દીધી હતી અને તારીખ ૧૨.૦૭.૧૯૯૬ સુધી તેણી તેમના ઘરે રહી હતી, અને ત્યારબાદ સંદેશો મળતાં તેઓએ તેણીને સાસરે પાછી મોકલી દીધી હતી.

૨૯.૪ આ બનાવ વધુ સ્પષ્ટ કરે છે કે પિતા પાસે નાની પુત્રી પાસેથી માહિતી હતી, જે મૃતક રીટાના સાસરે આશરે ચાર દિવસ રહી હતી, જેણે પિતાને

જાણ કરી હતી કે પતિ તેણીની બહેનને મારતો હતો; તે હકીકત હોવા છતાં, તેમણે તારીખ ૧૨.૦૭.૧૯૯૭ ના રોજ પુત્રીને સાસરે પાછી મોકલી દીધી હતી.

૨૯.૫ છ દિવસ પછી તારીખ ૧૮.૦૭.૧૯૯૭ ના રોજ, ફરિયાદમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે તેમના જમાઈ નિરંજન અને તેમનો કર્મચારી શૈલેષ બપોરે આશરે ૩:૦૦ વાગ્યે તેમના ઘરે આવ્યા હતા અને ફરિયાદીને જાણ કરી હતી કે તેમની પુત્રી અજાણી જગ્યાએ ઘર છોડીને જતી રહી છે. ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેમના જમાઈએ તેમને એમ પણ જણાવ્યું હતું કે જમાઈએ ત્રણથી ચાર તમાચા માર્યા હોવાથી તેણી ઘર છોડીને જતી રહી હતી. ફરિયાદીએ સંબંધીઓના ઘરે શોધખોળ કરી હતી અને સાંજે ૬:૦૦ વાગ્યે જ્યારે તેઓએ જમાઈના ઘરે ટેલિફોન કર્યો, ત્યારે તેમને જાણ કરવામાં આવી હતી કે તેમની પુત્રી રીટા રેલ્વે ટ્રેન નીચે કચડાઈને મૃત્યુ પામી છે.

૨૯.૬ ફરિયાદનું કારણ એ હતું કે લગ્ન પછી તેમની પુત્રી રીટાને દારૂ પીધા પછી પતિ દ્વારા અવારનવાર માનસિક અને શારીરિક રીતે હેરાન કરવામાં આવતી હતી અને મારપીટ કરવામાં આવતી હતી, અને તારીખ ૧૮.૦૭.૧૯૯૭ ના રોજ તેમના જમાઈ નિરંજને દારૂ પીધા પછી બેથી ચાર તમાચા માર્યા હતા. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ આરોપી નિરંજન ઘરની બહાર દારૂ પીતો હતો અને મોડો ઘેર આવતો હતો અને આરોપીના માતા-પિતાએ તેને વસ્તુઓ સમજાવી હોવા છતાં, તે તેમના નિયંત્રણમાં નહોતો અને જ્યારે તેમની પુત્રી તેને સમજાવવાનો પ્રયાસ કરતી ત્યારે તે

તેણીને જોરશોરથી મારતો હતો અને અસહ્ય માનસિક સતામણીના કારણે તેણી ભાંગી પડી હતી તથા સતત ફૂરતાએ તેણીને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી ગઈ હતી અને પોતાના જીવનથી કંટાળીને પોતાની પુત્રી વિભૂતિ સાથે તેણીએ ટ્રેન નીચે પોતાના જીવનનો અંત આણ્યો હતો.

૩૦ . અહીં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ, કેસના ગુણદોષથી અલગ રહીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીની પુત્રીને આરોપીની પુત્રીનો જીવ પોતાની સાથે લેવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો. એક વર્ષની બાળકીનું પોતાનું નસીબ હોઈ શકે. મૃતક રીટા દ્વારા શિશુને પોતાની સાથે લઈ જવાનું કૃત્ય, જે આ કેસને આત્મહત્યાનો ગણવામાં આવે તો પણ, મૃતક રીટા તરફથી એક ગુનાહિત કૃત્ય હતું અને પોતાની જ પુત્રીની હત્યા માટે તેણીની સામે મરણોત્તર કાર્યવાહી કરવી જરૂરી હતી. વકીલ શ્રી શેઠનાએ 'ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા' અમદાવાદ, ડિસેમ્બર ૧૨, ૨૦૨૫ ના એક સમાચાર લેખનો સંદર્ભ આપીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે માંડ ત્રણ મહિનાના અંતરે બનેલી બે દુર્ઘટનાઓમાં, સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ (વેસ્ટ) પોલીસે બે મહિલાઓ સામે ફોજદારી કેસ નોંધ્યા હતા. જે બંને મૃત્યુ પામી છે. તેમની સાથે સાબરમતી નદીમાં ફૂટીને પોતાની નાની પુત્રીઓની કથિત રીતે હત્યા કરવા બદલ કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો. વકીલ શ્રી શેઠનાએ તે કેસોની હકીકતોનો સંદર્ભ આપતાં જણાવ્યું હતું કે શરૂઆતમાં અકસ્માતે મોત નોંધવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ તેને હત્યા અને દુષ્પ્રેરણના આરોપોમાં પરિવર્તિત કરવામાં આવ્યું હતું. શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી

કે પોતાની પુત્રીઓને ડુબાડી દેવા બદલ બે મહિલાઓ સામે મરણોત્તર ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. વકીલ શ્રી શેઠના દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પોલીસે પતિની અરજી ધ્યાને લઈને અને પુત્રીના મૃત્યુનું કારણ બનવા બદલ મૃતક સામે ગુનો નોંધીને એક સારો દાખલો બેસાડ્યો છે.

આ ઉદાહરણોનો સંદર્ભ આપીને, વકીલ શ્રી શેઠનાએ આ અદાલત સમક્ષ એવી રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે કોઈ પણ વ્યક્તિને અન્ય કોઈનો જીવ લેવાનો અધિકાર નથી, જ્યારે મેડિકલ ટર્મિનેશન ઓફ પ્રેગ્નન્સી એક્ટ, ૧૯૭૧ હેઠળ પરવાનગી મળેલ હોય તે સિવાય કાયદો સ્ત્રીને ગર્ભ દૂર કરવાની પણ મંજૂરી આપતો નથી.

૩૦.૧ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાની દલીલ, જેને પોલીસના પ્રગતિશીલ અભિગમનું સમર્થન મળેલ છે, તે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રમાં એક રચનાત્મક સ્થાનની માંગ કરે છે, જ્યાં માતા-પિતાને એ શીખવવાની જરૂર છે કે જીવનની કોઈપણ વિપત્તિઓમાં તેમને પોતાના બાળકોનો જીવ લેવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

૩૦.૨ જે માતા-પિતા દીકરીઓ દ્વારા ફરિયાદ કરવામાં આવ્યા પછી પણ અને સાસરિયાઓના હાથે દીકરી દ્વારા સહન કરવામાં આવતી ફૂરતા નજરે જોયા પછી પણ પોતાની પરિણીત દીકરીઓને ટેકો આપતા નથી, અને જ્યારે દીકરી પિયર પાછી આવવા માંગે છે ત્યારે જ્યારે માતા-પિતા

ઈનકાર કરે છે અથવા તેણીને આવા ફૂર સાસરિયાના ઘરે પાછા જવા દબાણ કરે છે, ત્યારે શું તે માતા-પિતાને દીકરીની આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરક બનાવી શકાય. સમગ્ર સમાજની માનસિકતામાં આમૂલ પરિવર્તનની જરૂર છે. દીકરીઓને કોઈ વસ્તુ ગણી શકાય નહીં, કે જેમને માત્ર માતા-પિતાની પ્રતિષ્ઠા જાળવવા માટે જ જવાબદાર બનાવી શકાય. દીકરીને એક સ્વતંત્ર વ્યક્તિ તરીકે પોતાના જીવન વિશે નિર્ણય કરવાનો અધિકાર છે. જો પરિણીત દીકરીને તેનું સાસરિયું રહેવા માટે અનુકૂળ ન લાગતું હોય, તો દરેક માતા-પિતાએ આવા નિર્ણાયક તબક્કે દીકરીને તેના જીવન અંગે નિર્ણય કરવાનો અધિકાર આપવો જ જોઈએ.

૩૧ . આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે, ગુનો કરવાનો સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા હોવો જરૂરી છે. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ એવા સક્રિય કૃત્ય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્યની પણ જરૂર છે કે જેના કારણે મરણ જનાર પાસે અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન રહેતાં આત્મહત્યા કરવા પ્રેરાઈ હોય અને આ કૃત્ય દીકરીને એવી સ્થિતિમાં ધકેલી દેવાના ઈરાદા સાથે થયેલું હોવું જોઈએ કે જેથી તે આત્મહત્યા કરે.

૩૨ . એમ. મોહન વિ. સ્ટેટ, (૨૦૧૧) ૩ એસ.સી.સી. ૬૨૬ ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“જજ. દુષ્પ્રેરણામાં કોઈ વ્યક્તિને ઉશ્કેરવાની અથવા કોઈ કાર્ય કરવામાં ઈરાદાપૂર્વક કોઈ વ્યક્તિને મદદ કરવાની માનસિક

પ્રક્રિયા સમાવિષ્ટ છે. આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા
મદદ કરવાના આરોપી તરફથી કોઈપણ હકારાત્મક કૃત્ય
વિના, દોષસિદ્ધિ ટકી શકે નહીં.

૪૫ . ધારાસભાનો આશય અને આ અદાલત દ્વારા નક્કી કરાયેલા
કેસોનો ગુણોત્તર સ્પષ્ટ છે કે આઈપીસી ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ
વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે ગુનો કરવાનો સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા હોવો જરૂરી
છે. તેમાં એવા સક્રિય કૃત્ય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્યની પણ જરૂર પડે છે કે
જેના કારણે મરણ જનાર પાસે અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન રહેતાં આત્મહત્યા
કરવા તરફ દોરાઈ હોય અને આ કૃત્ય મરણ જનારને એવી સ્થિતિમાં
ધકેલી દેવાના ઈરાદાથી થયેલું હોવું જોઈએ કે જેથી તેણે/તેણીએ
આત્મહત્યા કરી હોય.”

૩૩ . જો સગીર બાળકોની હત્યા માટે માતાઓ સામે મરણોત્તર આરોપી
તરીકે કાર્યવાહી થઈ શકતી હોય, તો પિતૃસત્તાક સમાજમાં, જ્યાં પુરુષ
વડા અથવા જ્ઞાતિ અને સમાજના વડાની મરજી ચાલે છે અને નિર્દોષ
દીકરીઓનું જીવન દાવ પર રહે છે, ત્યાં પોતાની પોલીસ કામગીરી દ્વારા
પરિવર્તન લાવવાના ઈરાદા સાથે કાયદાની સાથે રહીને પોલીસ
પ્રગતિશીલ રીતે વિચારી શકે છે. દીકરીના માતા-પિતા અને પરિવારના
સભ્યો સામે અને જ્ઞાતિ તેમજ સમાજના વડા સામે પણ આઈ.પી.સી. ની
કલમ ૩૦૬ લાગુ કરવાથી, પોતાની સુરક્ષા માટે ક્યાંય જવાની જગ્યા ન
મળતી હોય તેવી દીકરીઓના આત્મહત્યાના મૃત્યુના પ્રમાણમાં ઘટાડો

લાવી શકાય છે. ધારાસભાએ પોતાની વિવેકબુદ્ધિથી હવે પ્રોટેક્શન ઓફ વિમેન ફ્રોમ ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ અમલમાં મૂક્યો છે, જે હાલમાં પરિણીત મહિલાઓ માટે પોતાની સુરક્ષાનો માર્ગ શોધવા માટે ઉપલબ્ધ એકમાત્ર સલામત વિકલ્પ છે, જ્યારે તેમને તેમના પિયર તરફથી કોઈ ટેકો મળતો નથી.

૩૩.૧ અહીં આ બાબતમાં, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ તરીકે પિતાની જુબાની દર્શાવે છે કે આરોપી સાથે દીકરીનું દાંપત્યજીવન લગ્નની તારીખથી માત્ર એક મહિના માટે જ સૌહાર્દપૂર્ણ રહ્યું હતું. ત્યારબાદ, આરોપીએ દારૂ પીવાનું શરૂ કર્યું હતું અને જ્યારે પણ તે ઘરે આવતો ત્યારે દીકરીના કોઈ પણ વાંક વિના તેણીને ઘરની બહાર કાઢી મૂકતો અને કેટલીકવાર તેણીને માર મારતો હતો. જુબાનીમાં વધુમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે લગ્નના એક મહિના પછી પિતા દીકરીના સાસરે ગયા હતા, જ્યાં દીકરીએ રડતાં રડતાં પિતાને જણાવ્યું હતું કે તેનો પતિ દારૂ પીને પોતાની મરજી મુજબ ગમે ત્યારે ઘરે આવતો હતો અને કોઈપણ કારણ વિના તેણીને મારતો અને હેરાન કરતો હતો. તે સમયે, તેઓ પોતાની દીકરીને ઘરે પાછી લઈ આવ્યા હતા, જોકે ત્રણથી ચાર દિવસમાં જમાઈ એવું કહીને દીકરીને પાછી લઈ જવા આવ્યો હતો કે ઘરમાં ઘરવખરીની સંભાળ રાખનાર કોઈ નથી અને તેથી, પિતાએ દીકરીને સમજાવીને પાછી મોકલી દીધી હતી. પિતાએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ અવારનવાર ટેલિફોન દ્વારા દીકરી પાસેથી સતમણી ચાલુ રહેવા બાબતે પૂછપરછ કરતા હતા, જ્યાં દીકરીએ જવાબ આપ્યો

હતો કે તેણી તેના પતિને સમજાવવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે. પિતાએ જણાવ્યું હતું કે માત્ર પોતાની દીકરીનું દાંપત્યજીવન બગડે નહીં તેવા ઈશદાથી તેમણે રીટાને તેના સાસરે રહેવા દીધી હતી.

33.૨ સાક્ષી તરીકે પિતાએ તેમની નાની પુત્રી છાયાના આરોપીના ઘરે ચાર દિવસના રોકાણનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. નાની દીકરીએ પિતાને સિનેમા હોલ ખાતે બનેલા એક બનાવ વિશે જાણ કરી હતી, જ્યાં આરોપી જમાઈ દારૂની બોટલ ખરીદવા ગયો હતો અને તે લાવ્યા પછી તેમાંથી અડધો દારૂ પી ગયો હતો અને મરણ જનારને બોટલ તેના પર્સમાં સાચવીને રાખવા કહ્યું હતું. ઘરે આવ્યા પછી આરોપીએ બોટલ માંગી હતી અને ઝઘડો કરવાનું શરૂ કર્યું હતું, તેથી, બીજા દિવસે તેમની નાની દીકરી છાયા ઘરે પાછી આવી ગઈ હતી.

33.3 ઊલટપાસમાં, પિતાએ જણાવ્યું હતું કે આરોપી જ્યારે દારૂના નશામાં હોય ત્યારે જ દીકરીને મારતો હતો, અન્યથા આરોપી તેમની દીકરીને સારી રીતે રાખતો હતો. બનાવના દિવસે, તેમના જમાઈ તેમની ગુમ થયેલી પત્ની વિશે પૂછપરછ કરવા માટે તેમના ઘરે આવ્યા હતા. તેમણે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે પણ તેમની દીકરી તેમના ઘરે આવતી ત્યારે જમાઈ તેણીને પાછી લઈ જવા માટે આવતો હતો. પિતાએ જણાવ્યું હતું કે તેમની દીકરીએ પોતાની સામે થતી હિંસાના કારણોસર છૂટાછેડા લેવા માટે તેમને ક્યારેય કહ્યું નહોતું. આરોપી સાથે લગ્ન પહેલાં, તેઓએ જમાઈના ચારિત્ર્ય વિશે પૂછપરછ કરી હતી. આરોપીની માસી, જે મરણ જનારની ફોઈ થતી

હતી, તેના મારફતે લગ્નસંબંધ નક્કી થયો હતો.

૩૩.૪ માત્ર દારૂ પીધા પછી મારપીટના સ્વરૂપમાં શારીરિક હિંસાની જ ફરિયાદ હતી, જે દીકરી દ્વારા કરવામાં આવેલી આત્મહત્યાનું કારણ હતી, કારણ કે અન્યથા ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ તેમનો જમાઈ સારો હતો.

૩૪ . ફરિયાદપક્ષે મરણ જનારની નાની બહેન છાયાબેનની પણ તપાસ કરી હતી, જેમણે જણાવ્યું હતું કે બહેનનું દાંપત્યજીવન ઝઘડાભર્યું હતું. તેણી પતિની ફૂરતાથી પીડાતી હતી. આરોપી પતિ તરીકે નશાની હાલતમાં વારંવાર રીટા સાથે ઝઘડો કરતો અને માર મારતો હતો. સાક્ષીના જણાવ્યા અનુસાર ૧૮.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ બપોરે ૩:૦૦ થી ૪:૦૦ વાગ્યા વચ્ચે, આરોપી તેના કર્મચારી શૈલેષ સાથે સ્કૂટર પર આવ્યો હતો, આરોપીએ તેમને કહ્યું હતું કે તેમની વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો અને તેણે રીટાને ત્રણથી ચાર તમાચા માર્યા હતા અને જણાવ્યા વિના રીટા દીકરીને સાથે લઈને ૧:૦૦ થી ૧:૩૦ કલાક વચ્ચે ઘર છોડીને જતી રહી હતી.

૩૪.૧ સાક્ષીએ મરણ જનાર રીટા ૦૧.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ તેમના ઘરે આવી હોવાનો અને ૧૨.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ પાછી ગઈ હોવાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે કારણ કે આરોપી તેણીને પાછી લઈ જવા આવ્યો હતો. જ્યારે તેણી તેમના ઘરે રોકાઈ હતી, ત્યારે મરણ જનારે સાક્ષી બહેનને જાણ કરી હતી કે આરોપી નિરંજન વધુ પડતો દારૂ પીતો હતો અને ઘરમાં ધમાલ મચાવતો હતો તથા ઘરમાં દરેક સાથે ઝઘડો કરી હેરાન કરતો હતો.

સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે ૦૧.૦૭.૧૯૯૬ પહેલાં, તેણી રીટાના ઘરે ગઈ હતી અને ત્યાં આશરે ચાર દિવસ રોકાઈ હતી. સાક્ષીએ વલસાડ ડ્રીમલેન્ડ સિનેમા ખાતેના એક બનાવનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જ્યાં તેઓ ૩:૦૦ થી ૬:૦૦ ના શોમાં ફિલ્મ જોવા ગયા હતા. સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે ટિકિટ ખરીદ્યા પછી અને ફિલ્મ શરૂ થવામાં હજુ સમય હોવાથી, આરોપી તેમને તિથલ લઈ ગયો હતો, જ્યાં તેણે દારૂની બોટલ કાઢી હતી અને અડધી બોટલ પી ગયો હતો તથા બહેનને બોટલ પર્સમાં રાખવા માટે આપી હતી. સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે ત્યારબાદ, ફિલ્મ જોયા પછી તેઓ પાછા આવ્યા હતા અને ઘરે આરોપીએ તેની બહેન પાસેથી બોટલ માંગી હતી અને જ્યારે તેણીએ આપવાનો ઇનકાર કર્યો, ત્યારે તેની બહેન અને આરોપી વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો. તે સમયે, સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે આરોપીના માતા-પિતાએ વચ્ચે પડીને આરોપીને પૂછ્યું હતું કે તે શા માટે રીટાને હેરાન કરી રહ્યો છે. બીજા દિવસે, સાક્ષી પોતાના ઘરે પાછી આવી ગઈ હતી.

૩૪.૨ ઊલટતપાસમાં, મરણ જનારની બહેન તરીકે સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે આરોપીને દારૂ પીવાની ટેવ હતી, પરંતુ તે ગુટખા ખાતો નહોતો. તેને અન્ય કોઈ વ્યસન નહોતું. દારૂની બોટલ લઈ જવાના બનાવ અંગે સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તેણીએ પોલીસને જાણ કરી નહોતી. પોતાની બહેનના લગ્નના એક વર્ષ પછી તેણીને જાણ થઈ હતી કે તેના બનેવી દારૂડિયા હતા. સાક્ષીએ એ પણ સમર્થન આપ્યું હતું કે બનેવી દારૂ પીધા પછી જ બહેન સાથે ઝઘડો કરતા અને મારતા હતા. સાક્ષીએ એમ પણ

જણાવ્યું હતું કે આરોપીના માતા-પિતા તેની બહેનને પોતાની દીકરીની જેમ રાખતા હતા. તેમણે દીકરીના જન્મ સમયે સસરા સાથે બહેનના નામે ફિક્સ ડિપોઝિટ પણ કરાવી હતી. સાક્ષીએ એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેણી એ હકીકત જાણતી હતી કે તેની બહેન છત્રી લઈને ઘરની બહાર ગઈ હતી.

૩૪.૩ મરણ જનારની માતા હંસાબેનની ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી જ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, લગ્ન પછી માત્ર એક મહિના સુધી જ દાંપત્યજીવન સારું રહ્યું હતું, ત્યારબાદ જમાઈ દારૂ પીને તેમની દીકરીને મારતો હતો. માતાએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે દીકરી બનાવના આઠ દિવસ પહેલાં તેમના ઘરે આવી હતી અને ત્યાં રોકાઈ હતી, ત્યારે તેણીએ સાસરે જવાની અનિચ્છા દર્શાવી હતી, પરંતુ તેઓએ જ તેણીને સમજાવીને પાછી મોકલી હતી. માતાએ એ બાબતનું પણ સમર્થન કર્યું હતું કે માત્ર દારૂના વ્યસનના કારણે જ જમાઈ દીકરીને હેરાન કરતો હતો. માતાએ જણાવ્યું હતું કે ૧૨.૦૭.૧૯૯૬ ના રોજ સમાધાન થયા પછી, તેમણે તેમની દીકરી અને જમાઈ વચ્ચે કોઈ ઝઘડા વિશે સાંભળ્યું નહોતું. માતાએ એમ પણ જણાવ્યું હતું કે દારૂ પીવાની ટેવ સિવાય અન્યથા જમાઈ સારો હતો. આરોપીના માતા-પિતા તેમની દીકરીની પોતાની દીકરીની જેમ સંભાળ રાખતા હતા.

૩૪.૪ તપાસ અધિકારી – કિશોરસિંહ ગગુભાઈ વાઘેલાએ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ તરીકે ઊલટતપાસમાં જણાવ્યું હતું કે તેઓએ આરોપીના દારૂ પીવા

સંબંધે કોઈ અલગ તપાસ કરી નહોતી અને પોલીસ સ્ટેશનમાં આરોપી વિરુદ્ધ પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળ કોઈ કેસ નહોતો.

૩૫ . મરણ જનારના પિતા, માતા અને બહેનનું એકસમાન કથન એવું હતું કે માત્ર દારૂના નશામાં જ આરોપી દીકરીને મારતો હતો, અન્યથા તે બધી રીતે સારો હતો.

૩૫.૧ જ્યારે તપાસ અધિકારી તરીકે પોલીસ ફરિયાદ તેમજ સાક્ષીના નિવેદનો પરથી કેસની હકીકતો જાણતી હતી, ત્યારે દારૂના સેવનનો કેસ સાબિત કરવા માટે આરોપી દારૂનો બંધાણી હતો તે હકીકતનું સમર્થન મેળવવા પોલીસે આરોપીનો બ્લડ ટેસ્ટ કરાવવો જરૂરી હતો. આરોપીની દારૂ પીવાની, ઘરમાં ધમાલ મચાવવાની અને મરણ જનારને માર મારવાની ટેવ અંગે ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપવા માટે પોલીસ પડોશીઓના નિવેદનો પણ નોંધી શકી હોત. આરોપીના કામના સ્થળની વ્યક્તિઓની પણ તપાસ કરી શકાઈ હોત.

૩૬ . વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા છબી કરમાકર (ઉપર મુજબ) ના કેસ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે પતિના કૃત્યો મરણ જનારની આત્મહત્યા તરફ દોરી જતું દુષ્પ્રેરણ બનાવે છે તે દર્શાવવા માટે પૂરતા પુરાવા હતા અને આમ, આ બાબતમાં પતિની ગુનાહિતતા દર્શાવતી યોગ્ય સજા સાથે તેને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.

૩૬.૧ વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વધુમાં વજ્રેશ વેંકટરાય અન્વેકર (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો, સદર કેસમાં ફરિયાદપક્ષનો આક્ષેપ એવો હતો કે મરણ જનાર પરિણીત સ્ત્રી પર સાસરીમાં ફૂરતા આચરવામાં આવી હતી અને એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં છ કલાકનો વિલંબ થયો હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આ વિલંબ ફરિયાદપક્ષ માટે ઘાતક નહોતો, પિતાને આઘાતમાંથી બહાર આવવામાં અને એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં સમય લાગે. સદર કેસમાં વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્ત્રી પર હુમલો તેની ગરિમાને ઠેસ પહોંચાડે છે અને સ્ત્રી પર તેની શું અસર પડશે તે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે, અને સ્ત્રીને તમાચો મારવો, સામાજિક ધોરણોનો એક ભાગ હોવાનું માનવું એ સ્ત્રીની સમસ્યા પ્રત્યે અસંવેદનશીલ હોવા સમાન છે.

૩૬.૨ વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ ગુમાનસિંહ @ લાલો @ રાજુ ભીખાભાઈ ચૌહાણ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે મોટે ભાગે પરિણીત સ્ત્રી પર ફૂરતા આચરવાનો ગુનો ઘરની ચાર દીવાલોની અંદર આચરવામાં આવે છે, જ્યાં કોઈપણ સ્વતંત્ર સાક્ષી મળવાની શક્યતાઓ ખૂબ જ ઓછી હોય છે. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઘરેલું ફૂરતાનો ભોગ બનનાર વ્યક્તિ પોતાના માતા-પિતા, ભાઈઓ અને બહેનો તથા અન્ય આવા નજીકના સંબંધીઓ સાથે પોતાનું દુઃખ વહેંચે તેમાં કશું અકુદરતી નથી; નજીકના સંબંધીઓ/હિત ધરાવતા સાક્ષીનું પુરાવાકીય મૂલ્ય માત્ર મૃતકના સંબંધી હોવાના આધારે નકારી

કાઢવાને પાત્ર નથી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કાયદો સંબંધીઓને સાક્ષી તરીકે રજૂ કરવા માટે અયોગ્ય ઠરાવતો નથી, ભલે તેઓ હિત ધરાવતા સાક્ષી હોઈ શકે, જો કે, જ્યારે અદાલતે કોઈપણ હિત ધરાવતા સાક્ષીના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવાનું હોય ત્યારે તેણે તેમના પુરાવાનું વજન કરવામાં ખૂબ જ સાવચેત રહેવું પડે છે, અને હિત ધરાવતા સાક્ષીના પુરાવા માટે અત્યંત કાળજી અને સાવચેતીપૂર્વકની ચકાસણી જરૂરી બને છે. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અદાલતે એ બાબત પર ધ્યાન આપવું જરૂરી છે કે શું આવા સાક્ષીના પુરાવામાં કોઈ ખામીઓ છે; શું પુરાવો વિશ્વસનીય, ભરોસાપાત્ર છે અને અદાલતમાં વિશ્વાસ પ્રેરે છે અને શું આવા પુરાવા દ્વારા રજૂ થયેલી ગુનાની ઉત્પત્તિ સંભવિત છે કે નહીં. જો અદાલત દ્વારા કાળજીપૂર્વકની ચકાસણી પર કોઈપણ હિત ધરાવતા સાક્ષી/સંબંધીનો પુરાવો સુસંગત અને ભરોસાપાત્ર જણાય, ખામીઓ કે કોઈપણ અતિશયોક્તિથી મુક્ત હોય અને અદાલતમાં વિશ્વાસ પ્રેરે, તો તેના પર આધાર ન રાખવાનું કોઈ કારણ નથી.

૩૭ . વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠનાએ એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૬ ની જોગવાઈને પ્રસ્તુત કરવા માટે ક્રિશન કુમાર મલિક (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. વકીલ શ્રી શેઠનાએ રજૂઆત કરી હતી કે રેલ્વે ટ્રેનના ડ્રાઈવર અને ગાર્ડ તેમજ સાસરીના પડોશીઓના નિવેદનો ન નોંધવા એ હાલની બાબતમાં શંકાના કોઈપણ પડછાયાથી પર કેસ સાબિત કરવા

માટે એક ખૂટતી કડી છે, જ્યાં રેલ્વે ટ્રેન સાથે અથડામણનો પુરાવો રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો છે. વકીલ શ્રી શેઠનાએ આમ જણાવ્યું હતું કે આ ક્ષતિ અંગે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી. સદર ચુકાદામાંનું અવલોકન નીચે મુજબ ઉદ્ભૂત કરવામાં આવ્યું છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૩૭. સદર અધિનિયમની કલમ ૬ સામાન્ય નિયમનો એક અપવાદ ધરાવે છે કે જેના હેઠળ, સાંભળેલી વાતનો પુરાવો ગ્રાહ્ય બને છે. પરંતુ આવા સાંભળેલી વાતના પુરાવાને કલમ ૬ ના દાયરામાં લાવવા માટે, જે બાબત સ્થાપિત થવી જરૂરી છે તે એ છે કે તે કૃત્યો સાથે લગભગ સમકાલીન હોવો જોઈએ અને તેમાં કોઈ એવો સમયગાળો ન હોઈ શકે કે જે બનાવટ માટે અવકાશ આપે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે નિવેદનો રેસ જેસ્ટે નો ભાગ બનતા હોવાનું ગણીને ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવે છે તે કૃત્ય સાથે સમકાલીન રીતે અથવા તે પછી તરત જ કરવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ. સ્વીકૃત રીતે, તેણી બનાવ બન્યા પછી તરત જ પોતાની માતા નારાયણી અને બહેનને મળી હતી, આમ, તેઓ શ્રેષ્ઠ રેસ જેસ્ટે સાક્ષીઓ બની શક્યા હોત, છતાં ફરિયાદપક્ષે તેમના નિવેદનો નોંધાવવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું. આ બાબત દર્શાવે છે કે ફરિયાદપક્ષે કેટલી બેદરકારીભરી અને સામાન્ય રીતે તપાસ તથા ત્યારબાદ કેસની સુનાવણી હાથ

ધરી હતી. આ ક્ષતિ અંગે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી. શંકાના પડછાયાથી પર એવું સાબિત કરવા માટે કે સદર ગુનાઓ અપીલકર્તાએ જ કર્યા હતા, ફરિયાદપક્ષે આ ખૂટતી કડીને પૂર્ણ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો નથી.”

૩૮. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળ કેસને 'ફૂરતા' તરીકે ગણવા માટે, એ બાબત સ્થાપિત કરવી જરૂરી રહેશે કે પતિ પત્નીને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરવાના હેતુથી ઈરાદાપૂર્વક મારપીટ અને સતામણી કરતો હતો. એવી બાબત રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી નથી કે પતિ પોતાના પૂરા હોશોહવાસમાં પત્ની સાથે મારપીટ કરતો હતો. પત્ની સાથેનો ઝઘડો માત્ર ત્યારે જ થતો હતો જ્યારે આરોપી નશાની હાલતમાં હોય. પોલીસે આરોપીના લોહીનો પરીક્ષણ રિપોર્ટ રજૂ કરીને પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળ આરોપી વિરુદ્ધ કેસ નોંધવો જોઈતો હતો, જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ, માતા-પિતા અને બહેનની હકીકતોને સમર્થન આપી શક્યો હોત, જેમણે તમામે સુસંગત રીતે જણાવ્યું હતું કે આરોપી પુત્રીને માત્ર નશાની હાલતમાં જ મારતો હતો. દારૂનું સેવન કરવાનો અને ત્યાર પછી પત્નીને શારીરિક હિંસાનો ભોગ બનાવવાનો આક્ષેપ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળ સમજાવ્યા મુજબ ફૂરતાની કાનૂની વ્યાખ્યાને પરિપૂર્ણ કરતો નથી, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે આપું કૃત્ય કોઈપણ પરીક્ષણ રિપોર્ટ દ્વારા સાબિત થયું નથી.

૩૮.૧ તે જ રીતે, કોઈપણ સ્વતંત્ર પુરાવા દ્વારા એ સાબિત થઈ શક્યું નથી કે ઘર છોડતા પહેલાં તરત જ, પતિએ પત્નીને આત્મહત્યા કરવા માટે

ઉશ્કેરતાં મારપીટ કરી હતી. ભલે આવો પુરાવો ફરિયાદી પિતા અને બહેન દ્વારા આપવામાં આવ્યો હોય અને જ્યારે આરોપી પોતાના ઘરે ગુમ થયેલી પત્નીની શોધ માટે આવ્યો હતો અને તેમને જણાવ્યું હતું કે તેણે સવારે પત્નીને તમાચો માર્યો હતો અને તે તેણીના ઘર છોડવાનું કારણ હતું, તો પણ તે હકીકતો માટે સ્વતંત્ર સમર્થનની જરૂર પડે, કારણ કે ફરિયાદમાં જણાવવામાં આવેલી આવી હકીકતો આરોપીની છે અને તે એવી વ્યક્તિના સમર્થન પર જ માની શકાય કે જેણે આવો બનાવ જોયો હોય, અથવા આવો બનાવ સાંભળ્યો હોય અથવા એવી વ્યક્તિ દ્વારા કે જેને ભોગ બનનાર બાળકી/યુવતીએ પતિના હાથે ભોગવવી પડેલી આવી મારપીટ વિશે તરત જ જાણ કરી હોય.

૩૯ . આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ મૃતક દ્વારા આત્મહત્યા કરવા માટે આરોપીને સાંકળતા સક્રિય કૃત્ય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્યની જરૂર રહે છે. આપું પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ કૃત્ય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન દેખાતાં મૃતકને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી જતું હોવું જોઈએ અને આ કૃત્ય આરોપી દ્વારા મૃતકને એવી પરિસ્થિતિમાં ધકેલી દેવાના ઇરાદાપૂર્વકનું હોવું જોઈએ કે જેથી તેણી આત્મહત્યા કરે. મુખ્ય સાક્ષીઓ, જેઓ સંભવતઃ પડોશીઓ હોઈ શક્યા હોત, તેમના તરફથી સમર્થન આપતા પુરાવાની ગેરહાજરી ફરિયાદપક્ષના કેસને નબળો પાડે છે. તેને પતિ દ્વારા કરવામાં આવેલ ઘરેલું હિંસાનું કૃત્ય ગણી શકાય.

૪૦ . પ્રોટેક્શન ઓફ વિમેન ફ્રોમ ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ ના

નિયમ ૮(૧)(૨) હેઠળ ફોર્મ-૪ નિયત કરવામાં આવ્યું છે, જે પ્રોટેક્શન ઓફિસરને શારીરિક હિંસાના કૃત્યને ધ્યાને લઈને ડી.આઈ.આર. (ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ) દાખલ કરવામાં મદદ કરે છે; ઉદાહરણ તરીકે: (૧) મારપીટ કરવી (૨) તમાચો મારવો (૩) પ્રહાર કરવો (૪) બચકું ભરવું (૫) લાત મારવી (૬) મુક્કો મારવો (૭) ધક્કો મારવો (૮) હડસેલવું અથવા (૯) અન્ય કોઈપણ રીતે શારીરિક પીડા અથવા ઇજા પહોંચાડવી.

૪૦.૧ ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ એક્ટ નિયમ ૮(૧)(૪) હેઠળ સુરક્ષા યોજનાઓ પણ નિયત કરે છે, જ્યાં વારંવાર શારીરિક હિંસા અંગે વ્યથિત વ્યક્તિની દહેશત હોય. સાસરીમાં શારીરિક હિંસાનો ભોગ બનતી સ્ત્રી પ્રોબેશન ઓફિસરની સહાય મેળવી શકે છે. ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ એક્ટ હેઠળ મોટી સંખ્યામાં કેસો નોંધાય છે. સ્ત્રીઓ હવે પોતાના રક્ષણ માટે કાનૂની સહાય માંગી રહી છે. વિકલ્પ આત્મહત્યા નથી, પરંતુ રક્ષણ માટે કાયદાનો આશરો લેવો તે છે. અહીં આ કેસમાં, પતિએ મૃતકને માત્ર દારૂના નશામાં જ શારીરિક હિંસાનો ભોગ બનાવી હતી.

૪૧ . માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વી. ભગત વિ. ડી. ભગત, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૪ એસ.સી. ૭૧૦ ના કેસમાં 'ફૂરતા' શબ્દના સંબંધમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“જે સંદર્ભ અને માળખામાં સદર કલમમાં 'ફૂરતા' શબ્દનો

ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, તેના પરથી જણાય છે કે..., ફૂરતામાં ઈશાદો એ અનિવાર્ય તત્વ નથી. તે શબ્દને વૈવાહિક બાબતોમાં શબ્દના સામાન્ય અર્થમાં સમજવો પડશે. જો બુકસાન પહોંચાડવાનો, સતાવવાનો કે ઈજા કરવાનો ઈશાદો વર્તનના સ્વરૂપ અથવા ફરિયાદ કરાયેલ ઘાતકી કૃત્ય પરથી અનુમાનિત કરી શકાય, તો ફૂરતા સરળતાથી સ્થાપિત થઈ શકે છે. પરંતુ જો માનવીય બાબતોમાં સામાન્ય સમજ અનુસાર, ફરિયાદ કરાયેલ કૃત્યને અન્યથા ફૂરતા તરીકે ગણી શકાતું હોય, તો ઈશાદાની ગેરહાજરીથી કેસમાં કોઈ ફરક પડવો જોઈએ નહીં.”

૪૧.૧ હંસરાજ વિ. હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૦૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૫૭ ના કેસમાં, જ્યાં કેસ પત્ની દ્વારા કરવામાં આવેલી આત્મહત્યાનો હતો, અને હકીકતો પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે પતિના 'ભાંગ' ના વ્યસનના કારણે પતિ અને પત્ની વચ્ચે વારંવાર ઝઘડા થતા હતા, ક્યારેક પત્ની પર શારીરિક હુમલો થતો હતો. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૧૨. ત્યારબાદ એ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં અપીલકર્તાને ઈન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળની ધારણાની મદદથી આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવી

શકાય. કોઈપણ વ્યક્તિ જે આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણમાં ભાગીદાર બને છે તે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાને પાત્ર છે. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ દુષ્પ્રેરણના ઘટકો નિયત કરે છે જેમાં કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈ કૃત્ય કરવા માટે ઉશ્કેરવી અથવા કોઈ બાબત કરવા માટેના કોઈ ષડયંત્રમાં એક કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ સાથે સામેલ થવું, જો તે ષડયંત્રના અનુસંધાનમાં અને તે બાબત કરવા માટે કોઈ કૃત્ય કે ગેરકાયદેસર કસૂર આચરવામાં આવે, અથવા તે કૃત્ય કરવા માટે કોઈ કૃત્ય કે ગેરકાયદેસર કસૂર દ્વારા ઇરાદાપૂર્વક સહાય કરવાનો સમાવેશ થાય છે. પ્રસ્તુત કેસમાં અપીલકર્તાએ કાં તો મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે સહાય કરી હોય અથવા ઉશ્કેરી હોય અથવા આત્મહત્યા કરવામાં તેણીને સહાય કરવા માટે કોઈ ષડયંત્ર રચ્યું હોય તેવું સ્થાપિત કરતો કોઈ સીધો પુરાવો નથી. સીધા પુરાવાના અભાવે ફરિયાદપક્ષે ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ પર આધાર રાખ્યો છે જે હેઠળ અદાલત તેમાં નિર્દિષ્ટ સંજોગો સાબિત થયેથી, અને કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાને રાખીને, એવી ધારણા બાંધી શકે છે કે આરોપી દ્વારા આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૧૧૩-એ નું સ્પષ્ટીકરણ વધુમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે ફૂરતાનો તે જ અર્થ થશે જે પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૮૮-એ માં

છે, જેનો અર્થ થાય છે:

“૪૯૮-એ. (એ) કોઈપણ એવું ઇરાદાપૂર્વકનું વર્તન જે એવા પ્રકારનું હોય કે જેનાથી સ્ત્રી આત્મહત્યા કરવા પ્રેરાય અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે આરોગ્યને (ભલે માનસિક કે શારીરિક) ગંભીર ઈજા કે જોખમ ઊભું થવાની સંભાવના હોય; અથવા

(બી) સ્ત્રીની એવી સતામણી કે જ્યાં આવી સતામણી તેણીને અથવા તેણીના કોઈપણ સંબંધીને કોઈપણ મિલકત કે મૂલ્યવાન જામીનગીરી માટેની કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા દબાણ કરવાના હેતુથી કરવામાં આવતી હોય અથવા તેણી કે તેણીના કોઈપણ સંબંધી દ્વારા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ રહેવાના કારણે કરવામાં આવતી હોય.”

૧૩ . ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-બી થી વિપરીત, ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ માં નિર્દિષ્ટ સંજોગોની માત્ર સાબિતી પર કાયદાના અમલથી વૈધાનિક ધારણા ઊભી થતી નથી. ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળ, ફરિયાદપક્ષે સૌપ્રથમ એ સ્થાપિત કરવું પડશે કે સંબંધિત સ્ત્રીએ પોતાના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં આત્મહત્યા કરી હતી અને તેણીના પતિએ (આ કેસમાં) તેણીને ફૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી. આ હકીકતો સાબિત થાય તો પણ અદાલત એવી ધારણા બાંધવા માટે બંધાયેલી નથી

કે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેણીના પતિ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૧૧૩-એ અદાલતને કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાને રાખીને આવી ધારણા બાંધવાની વિવેકાધીન સત્તા આપે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જ્યાં ફૂરતાનો આક્ષેપ હોય ત્યાં તેણે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮-એ માં “ફૂરતા” શબ્દના અર્થને ધ્યાને રાખીને સ્ત્રીને કેવા પ્રકારની ફૂરતાનો ભોગ બનાવવામાં આવી હતી તે ધ્યાને લેવું પડશે. સ્ત્રીએ લગ્નના સાત વર્ષમાં આત્મહત્યા કરી હોવાની અને તેણીના પતિ દ્વારા તેણીને ફૂરતાનો ભોગ બનાવવામાં આવી હોવાની માત્ર હકીકત, આપમેળે એવી ધારણા ઊભી કરતી નથી કે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેણીના પતિ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. અદાલતે કેસના અન્ય તમામ સંજોગો ધ્યાને લેવા જરૂરી છે. અદાલતે ધ્યાને લેવાના સંજોગો પૈકીનો એક સંજોગ એ છે કે શું કથિત ફૂરતા એવા પ્રકારની હતી કે જેનાથી સ્ત્રી આત્મહત્યા કરવા પ્રેરાય અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે આરોગ્યને ગંભીર ઈજા કે જોખમ ઊભું થવાની સંભાવના હોય.”

૪૧.૨ સમગ્ર કેસ પર વિચારણા કર્યા પછી, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હંસરાજ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આખરે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૬. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે આપણે આ કેસની હકીકતો તરફ આવી શકીએ છીએ. વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે અપીલકર્તાની પત્નીએ આત્મહત્યા કરી હોવાથી અને અપીલકર્તાએ તેણીના આત્મહત્યા કરતાં પહેલાં કઈ વાતચીત થઈ હતી તે

જાહેર ન કર્યું હોવાથી તેમજ અપીલકર્તા વિરુદ્ધ ફૂરતાના આક્ષેપો હોવાથી, ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળ એવી ધારણા બાંધવી જોઈએ કે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેના દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. આ કેસની હકીકતો અને સંજોગો તથા ફરિયાદપક્ષ તબક્કાવાર પોતાના કેસમાં સુધારો કરવા માટે દોષિત છે તેવા અમારા તારણને ધ્યાને લેતાં, અમે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણ સાથે સહમત થઈ શકતા નથી. અપીલકર્તા મૃતકને પોતાની સાથે રાખવાનું પસંદ કરતો નહોતો કારણ કે તેણી સુંદર દેખાતી ન હતી, અથવા તે દારૂનો બંધાણી હતો અથવા મૃતકે આ બાબતો તેના માતા-પિતા અને અન્ય લોકોને જણાવી હતી, અથવા અપીલકર્તા ફરીથી લગ્ન કરવાનો ઈરાદો રાખતો હતો અને તેની પત્ની જીતોને તે વિશે જણાવ્યું હતું, અથવા મૃતક એકવાર ઈજાગ્રસ્ત હાલતમાં તેના પિતાના ઘરે આવી હતી, અથવા મારપીટ અંગેના આક્ષેપો પણ તપાસ દરમિયાન પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિવેદનોમાં સ્થાન પામતા નથી. આ આક્ષેપો ટ્રાયલ વખતે પ્રથમ વખત કરવામાં આવ્યા છે. એફ.આઈ.આર. માં અથવા તપાસના તબક્કે પણ ફક્ત એટલો જ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે પતિ 'ભાંગ' ના સેવનનો બંધાણી હોવાના કારણે પતિ અને પત્ની વચ્ચે વારંવાર ઝઘડા થતા હતા જેનું પરિણામ ક્યારેક શારીરિક હુમલામાં આવતું હતું. અન્ય આક્ષેપ કે અપીલકર્તા એ હકીકતથી નારાજ હતો કે તેની બહેન નારો સાથે મૃતકના ભાઈ, ફતેહ ચંદ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ દ્વારા યોગ્ય વર્તન કરવામાં આવતું ન હતું, તે પણ અસત્ય જણાય છે

કારણ કે તેની બહેન નારોના દાંપત્યજીવનમાં કોઈ અસહમતી કે અણબનાવ હતો તેવું દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કશું નથી. વાસ્તવમાં, તેણીના પતિ ફતેહ ચંદ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ એ પોતે સોગંદ પર જણાવ્યું હતું કે તેઓ અપીલકર્તાની બહેન, પોતાની પત્ની નારો સાથે સુખેથી રહેતા હતા. તેથી આવા પાતળા પુરાવા પર અમે અપીલકર્તાને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવા સારું ઇન્ડિયન એપિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળની ધારણા લાગુ કરવા પ્રેરાતા નથી.”

૪૨ . આમ, હંસરાજ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનને અને વિદ્વાન વકીલ શ્રી શેઠના દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા ચુકાદાઓને ધ્યાને લેતાં, પુરાવાના વિશ્લેષણ અને તે અંગે આપવામાં આવેલા કારણો અનુસાર, પતિ પત્નીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરી શકાય તેવા ઈરાદા સાથે પત્ની સાથે ઈરાદાપૂર્વક મારપીટ કરતો હતો તે હકીકત સાબિત થતી નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ જજનો ચુકાદો આમ ભૂલભરેલો બને છે, આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૮૮એ અને ૩૦૬ હેઠળની દોષસિદ્ધિ રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને સુસ્થાપિત કાયદા દ્વારા વ્યાજબી ઠરતી નથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દોષસિદ્ધિ અને સજા રદ કરવાપાત્ર બને છે.

૪૩ . પરિણામે, અપીલ **મંજૂર** કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, વલસાડ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૨૫/૨૦૦૨ (જૂનો સેશન્સ કેસ

નં. ૧૨૨/૧૯૯૭) માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૮.૦૮.૨૦૦૩ નો ચુકાદો અને હુકમ રદ કરવામાં આવે છે. આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

(ગીતા ગોપી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====